

5 Araling Panlipunan

Unang Markahan

PIVOT 4A LEARNER'S MATERIAL

PIVOT 4A CALABARZON

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Ang modyul na ito ay nagtataglay ng mga pangunahing impormasyon at gabay sa pag-unawa ng mga Most Essential Learning Competencies (MELCs). Ang higit na pag-aaral ng mga nilalaman, konsepto at mga kasanayan ay maisasakatuparan sa tulong ng K to 12 Learning Materials at iba pang karagdagang kagamitan tulad ng worksheets/activity sheets na ipagkakaloob ng mga paaralan at/o mga Sangay ng Kagawaran ng Edukasyon. Magagamit din ang iba pang mga paraan ng paghahatid kaalaman tulad ng Radio-based at TV-based Instructions o RBI at TVI).

Mga Tagasuri

Araling Panlipunan Ikalimang Baitang

Regional Office Management and Development Team: Job. S. Zape, Jr.,
Leonardo C. Cargullo, Romyr L. Lazo, Fe M. Ong-Ongowan,
Lhovie A. Cauilan, Ephraim L. Gibas

Schools Division Office Management Development Team: Mary Joy A.
De Leon

Araling Panlipunan, Ikalimang Baitang

PIVOT IV-A Learner's Material

Unang Markahan,

Unang Edisyon, 2020

Inilathala ng: Kagawaran ng Edukasyon Rehiyon IV-A CALABARZON

Patnugot: Wilfredo E. Cabral

Pangalawang Patnugot: Ruth L. Fuentes

Gabay sa Paggamit ng PIVOT Learners Material

Para sa Tagapagpadaloy

Ang Modyul na ito ay inihanda upang makatulong sa ating mga mag-aaral na madaling matutunan ang mga aralin sa asignaturang Agham Panlipunan. Ang mga bahaging nakapaloob dito ay sinigurong naayon sa mga ibinigay na layunin.

Hinihiling ang iyong paggabay sa pagbibigay sa ating mga mag-aaral ng tamang paraan ng paggamit nito. Malaki ang iyong maitutulong sa pag-unlad nila sa pag-unawa sa pagpapakita ng kakayahan ng may tiwala sa sarili na kanilang magiging gabay sa mga sumusunod na aralin.

Para sa Mag-aaral

Ang modyul na ito ay ginawa bilang tugon sa iyong pangangailangan. Layunin nitong matulungan ka sa iyong pag-aaral habang wala ka sa loob ng silid-aralan. Hangad din nitong madulutan ka ng mga makabuluhang oportunidad sa pagkatuto.

Ang modyul na ito ay may mga bahagi na dapat mong maunawaan. Ang sumusunod ay mahahalagang paalala sa paggamit ng modyul na ito:

1. Gamitin ang modyul nang may pag-iingat. Huwag lalagyan ng anumang marka o sulat ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.
2. Huwag kalimutang sagutin ang *Subukin* bago lumipat sa iba pang gawaing napapaloob sa modyul.
3. Basahing mabuti ang mga panuto bago gawin ang bawat pagsasanay.
4. Obserbahan ang katapatan at integridad sa pagsasagawa ng mga gawain at sa pagwawasto ng mga kasagutan.
5. Tapusin ang kasalukuyang gawain bago pumunta sa iba pang pagsasanay.

Kung sakaling ikaw ay mahirapang sagutin ang mga gawain sa modyul na ito, huwag mag-aalinlangang konsultahin ang inyong guro o tagapagdaloy. Maaari ka rin humingi ng tulong kay nanay o tatay, o sa nakatatanda mong kapatid o sino man sa iyong mga kasama sa bahay na mas nakatatanda sa iyo. Laging itanim sa iyong isipang hindi ka nag-iisa.

Umaasa kami, sa pamamagitan ng modyul na ito, makararanas ka ng makahulugang pagkatuto at makakakuha ka ng malalim na pang-unawa sa kaugnay na mga kompetensi. Kaya mo ito!

Mga Bahagi ng PIVOT Modyul

	Bahagi ng LM	Nilalaman
Panimula	Alamin	Ang bahaging ito ay naglalahad ng MELC at ninanais na outcome ng pagkatuto para sa araw o lingo, layunin ng aralin, pangunahing nilalaman at mga kaugnay na-halimbawa para makita ng mag-aaral ang sariling kaalaman tungkol sa nilalaman at kasanayang kailangan para sa aralin.
	Suriin	
Pagpapaunlad	Subukin	Ang bahaging ito ay naghahanap ng mga aktibidad, gawain, nilalaman na mahalaga at kawili-wili sa mag-aaral, karamihan sa mga gawain ay umiinog lamang sa mga konseptong magpapaunlad at magpapahusay ng mga kasanayan sa MELC lalo na ang bahaging ito ay nagbibigay ng oras para makita ng mag-aaral ang alam niya, hindi pa niya alam at ano pa ang gusto niyang malaman at matutuhan.
	Tuklasin	
	Pagyamanin	
Pakikipagpalihan	Isagawa	Ang bahaging ito ay may iba't ibang gawain at oportunidad sa pagbuo ng kailangang Knowledge Skills and Attitude (KSA). Pinahihintulutan ng guro ang mga mag-aaral na makisali sa iba't ibang gawain at oportunidad sa pagbuo ng kanilang mga KSA upang makahulugang mapag-ugnay-ugnay ang kanilang mga natutuhan pagkatapos ng mga gawain sa D. Inilalantad ng bahaging ito sa mag-aaral ang totoong sitwasyon/gawain ng buhay na magpapasidhi ng kaniyang interes upang matugunan ang inaasahan, gawing kasiya-siya ang kanilang pagganap o lumikha ng isang produkto o gawain upang ganap niyang maunawaan ang mga kasanayan at konsepto.
	Linangin	
	langkop	
Paglalapat	Isaisip	Ang bahaging ito ay nagtuturo sa mag-aaral ng proseso na maipakikita nila ang mga ideya, interpretasyon, pananaw, o pagpapahalaga at makalikha ng mga piraso ng impormasyon na magiging bahagi ng kanilang kaalaman sa pagbibigay ng repleksiyon, pag-uugnay o paggamit nang epektibong nito sa alinmang sitwasyon o konteksto. Hinihikayat ng bahaging ito ang mga mag-aaral na lumikha ng mga estrukturang konseptuwal na nagbibigay sa kanila ng pagkakataong pagsamahin ang mga bago at lumang natutuhan.
	Tayahin	

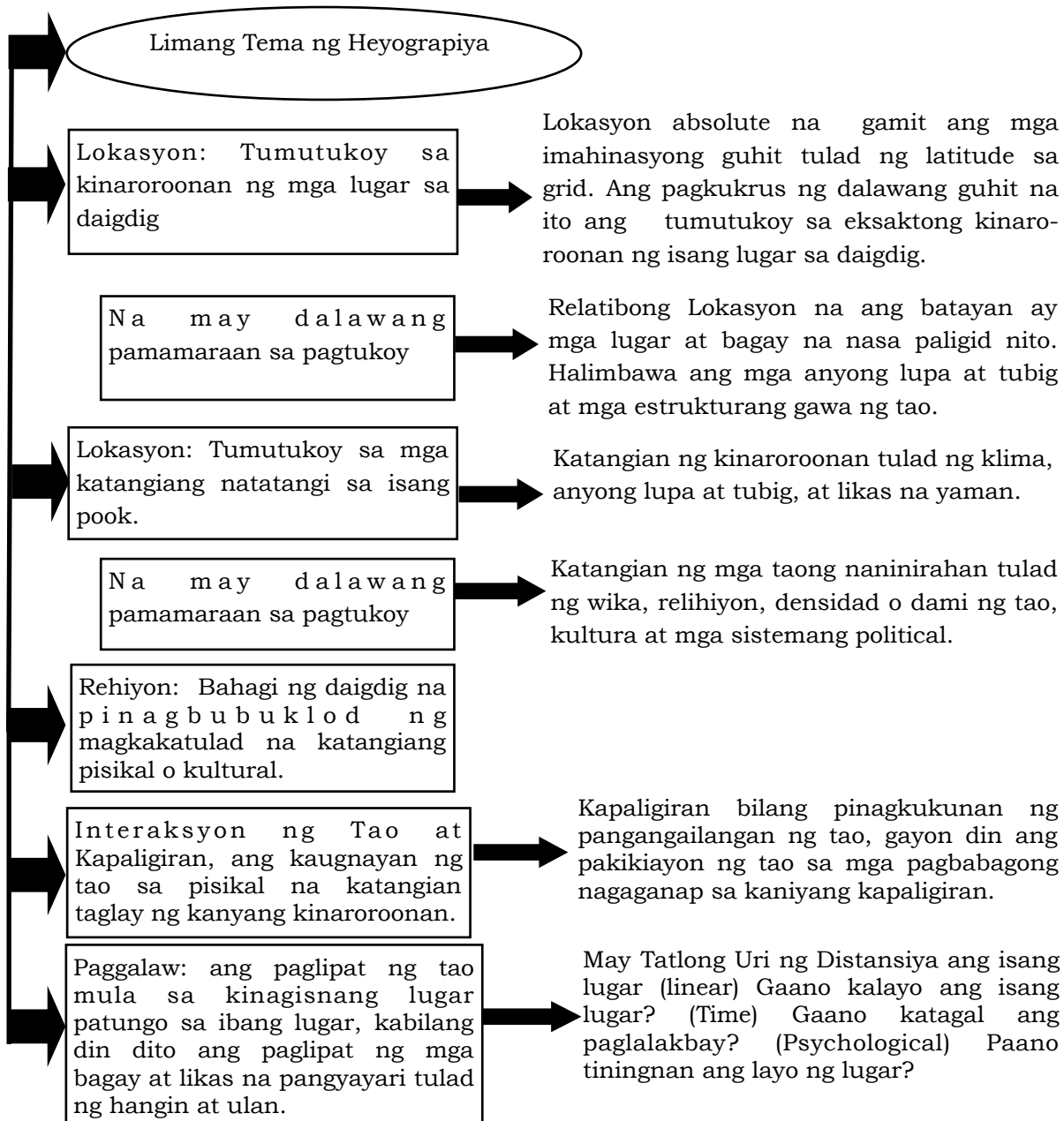
Kaugnayan ng Lokasyon sa Paghubog ng Kasaysayan

Aralin

I

Ang aralin na ito ay nilikha upang maging gabay sa mga sa iyo upang tumulong na mapaunlad ang iyong kaalaman sa asignaturang Araling Panlipunan. Ang aralin na ito ay naglalaman ng kaugnayan ng lokasyon sa paghubog ng kasaysayan. Matapos mong basahin at sagutan ang mga gawain sa aralin na ito, inaasahan na maipapaliwanag mo ang kaugnayan ng lokasyon sa paghubog ng kasaysayan, nailalarawan ang katanging pisikal ng bansang Pilipinas, napahahalagahan ang kultura ng bayan.

Ang heyograpiya ay nakaaapekto sa daloy ng kasaysayan. Malaki ang bahaging ginampanan sa pag-usbong at pagbagsak ng isang kabihasnan. Ito rin ang patuloy na humuhubog sa pag-unlad ng kabuhayan at paglinang sa kultura ng tao.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Basahing mabuti ang mga tanong. Piliin ang titik ng tamang sagot at isulat sa iyong sagutang papel.

1. Saang kontinente makikita ang lokasyon ng Pilipinas?
A. Sa kontinentene ng Asya
B. Sa kontinente ng Afrika
C. Sa kontinente ng Amerika
D. Sa kontinente ng Australia
2. Saan karaniwang makikita ang komunidad ng mga unang Pilipino?
A. baybay -dagat
B. bundok
C. kapatagan
D. kakahuyan
3. Ano ang tawag sa kapatiran ng mga sinaunang Pilipino?
A. kompederasyon
B. konsolasyon
C. kongregasyon
D. kontemplasyon
4. Ano ang pinakamataas na antas ng tao sa lipunan noong unang panahon?
A. maharlika
B. aliping namamahay
C. timawa
D. aliping sagigilid
5. Anong ideya o konsepto ang patuloy n humuhubog sa pag-unlad ng kabuhayan at paglinang ng kultura ng tao?
A. heograpiya
B. teknolohiya
C. telekomunikasyon
D. telebisyon

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Mula sa krussalita, subukan mong hanapin, sa anumang direksyon, ang salita na tinutukoy sa bawat bilang. Bilugan ang salita at isulat sa patlang ng bawat aytem.

H	A	R	T	Y	U	H	F	B	N	M	N	P	C	K
E	K	A	P	A	L	I	G	I	R	A	N	I	G	A
O	E	U	H	R	A	T	G	Y	H	J	B	S	H	B
G	C	G	L	F	T	G	T	H	J	K	N	I	F	I
R	K	O	N	T	I	N	E	N	T	E	B	K	D	H
A	X	F	B	D	U	A	S	W	D	F	X	A	E	A
P	D	T	N	Q	W	R	R	D	F	A	B	L	R	S
I	F	Y	M	U	G	N	A	Y	A	N	F	H	S	N
Y	A	H	F	D	R	T	K	P	M	F	A	S	Y	A
A	X	M	A	T	E	R	Y	A	L	R	D	V	B	N

- _____ 1. Bigkis o pagtutulungan para sa kapwa kapakinabangan.
- _____ 2. Ang pangunahing tagalinang ng kapaligiran para sa kanyang kabuhayan at pagtugon sa pangangailangan.
- _____ 3. Kalikasan, ang ekolohikal na komposisyon ng daigdig.
- _____ 4. Maunlad na yugto ng kulturang panlipunan, moral at kultural.
- _____ 5. Pag-aaral sa katangiang pisikal ng mundo.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Isulat sa patlang kung ang sitwasyon ay tungkol sa **lokasyon, lugar, rehiyon, interaksyon ng tao at kapaligiran at paggalaw.**

- _____ 1. May tropikal na klima ang Pilipinas.
- _____ 2. Matatagpuan ang Pilipinas sa kanluran ng Pacific Ocean, timog ng Bashi Channel at Silangan ng West Philippine Sea.
- _____ 3. Ang pangangisda ay isang aktibong kabuhayan ng mga Pilipino dahil sa napalilibutan ng dagat ang bansa.
- _____ 4. Libo-libong Pilipino ang mangingibang -bansa sa Australia, New Zealand, at Amerika para maghanapbuhay.
- _____ 5. Kasapi ang Pilipinas sa Association of Southeast Asian Nations.

E

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4: Piliin ang titik sa hanay B na kaugnay ng nasa Hanay A. Isulat ang sagot sa iyong sagutang papel.

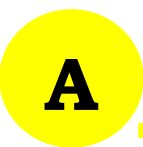
Hanay A	Hanay B
1. Malaking bangka na sinakyan ng mga Malay ng magpunta sa Pilipinas.	A. arkeologo
2. Nag-aaral ng mga bagay na may kaugnayan sa mga tao noong unang panahon.	B. balangay
3. Unang nanahan sa Pilipinas.	C. lupang
4. Dumating sa Pilipinas mula sa kalupaang Asya.	D. Taong Tabon
5. Sa pamamagitan nito dumating ang mga Ita sa ating bansa.	E. Ita, Indones, Malay
6. Dalawang pangkat na dumating sa Pilipinas noong unang panahon.	F. Malay
7. Ikalawang pangkat ng mga taong dumating sa Pilipinas.	G. Ikalawang Pangkat
8. Nagmula sa Katimugang Tsina at Indochina.	H. Indones
9. May taas na apat na talampakan lamang	I. Ikalawang Pangkat ng Malay
10. Ninuno ng mga Muslim sa Mindanao.	J. Ita

Gawain sa Pagkatuto Bilang 5: Gumawa ka ng Graffiti Wall. Isulat sa ang iyong sariling ideya tungkol sa tanong sa ibaba. Masasagot mo ito sa anyo ng pangugusap o guhit.

Tanong: Paano maipapakita ang pag-unawa sa kahalagahan ng mga pamanang ipinagkaloob ng mga sinaunang kabihasnang nag-tagumpay sa hamong dulot ng kapaligiran nito?

Ikumpara ang paniniwala ng relihiyong Islam sa ibang mga relihiyon. Ano sa inyong pananaw ang mga bagay na nakatulong upang mapalaganap ang relihiyong Islam sa Pilipinas?

Gawain sa Pagkatuto Bilang 6: Ano ang pagkakaiba ng kulturang Luzon, Visayas at Mindanao? Ano ang naging epekto ng pagkakahiwa-hiwalay ng mga isla sa kasaysayan ng Pilipinas?

Gawain sa Pagkatuto Bilang 7: Pumili ng mga pangungusap sa loob ng kahon na maglalarawan sa ating bansa. Isulat ito sa inyong kwaderno.

- A. Ang Pilipinas ay kabilang sa bansang tropical.
- B. Mayaman sa magagandang tanawin ang ating bansa.
- C. Ang Davao ay pangunahing taga Export ng Del Monte Pineapple juice at delata sa ibang bansa
- D. Ang Lungsod ng Santa Rosa Laguna ay masigasig sa pagsasaayos ng lungsod dahil sa pagdagsa ng mga manggagawa sa iba't ibang pagawaan ng sasakyan sa bahay.
- E. Maraming taga nayon ang lumuluwas sa kalunsuran sa pakikipagsapalaran para magkaroon ng magandang buhay.
- F. Dumaan sa lupang tulay ang mga sinaunang tao sa Pilipinas.
- G. Sumakay sa Balangay ang ibang pangkat ng mga ninuno ng mga Pilipino.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 8: Isulat ang TAMA kung ang pangungusap ay tama at MALI kung hindi ang isagot. Isulat sa iyong sagutang papel.

- _____ 1. Ang mga sinaunang tao ay nabuhay sa 21st na siglo.
- _____ 2. Ang mga Ita o Negrito ay namuhay sa mga magagarang bahay.
- _____ 3. Ang mga labi o buto ng mga Tabon Man ay nakuha sa kuweba ng Palawan.
- _____ 4. Ayon kay Dr. Otley Bayer, ang pangkat ng mga Ita ang unang dumating sa Pilipinas.
- _____ 5. Ang sistemang pandarayuhan ng mga tao ay nagaganap para maghanap ng mas mabuti at ikauunlad nila.

Pinagmulan ng Pilipinas Batay sa Plate Tectonic Theory

Aralin

I

Ang aralin na ito ay isinulat at idinisenyo upang makatulong sa iyo na magkaroon ng sapat na kaalaman upang mabatid ang pinagmulan ng Pilipinas batay sa iba't ibang Teorya. Ang iba't ibang Teoryang ito ay inilahad ng iba't ibang Siyentipiko na nagkaroon ng iba't ibang pag-aaral batay sa pinagmulan ng Pilipinas. Ito ay isinulat nang may pagkakasunod-sunod upang higit na makatulong sa mga sa iyo, ngunit ito ay nagkaroon ng bahagyang pagbabago batay sa kasalukuyang aklat na ginagamit ng mga mag-aaral. Ang aralin na ito ay naglalaman ng pinagmulan ng Pilipinas batay sa plate tectonic Theory. Matapos pag-aralan ang aralin na ito, ikaw ay inaasahang matukoy ang pinagmulan ng Pilipinas batay sa Plate Tectonic Theory, maipaliwanag ang iba't ibang kaalaman tungkol sa Plate Tectonic Theory, maipaliwanag ang pagkakaiba ng iba't ibang teorya tungkol sa pinagmulan ng Pilipinas, matukoy ang ginawang pag-aaral sa Teoryang Tectonic Plate, maibigay ang iba't ibang detalye ng Tectonic Plate Theory, mailarawan ang mga tipak ng lupa sa ilalim ng katubigan na bumubuo sa Teorya ng Tectonic Plate.

Dahil sa naging palaisipan sa mga Sinaunang/Katutubong Pilipino ang pinagmulan ng Pilipinas, nagkaroon ng pag-aaral ang iba't ibang Siyentista upang mabigyan ng liwanag ang tunay na pinagmulan ng mga kapuluan sa Pilipinas. Kabilang dito ang Teoryang Continental Drift na batay sa pag-aaral na isinagawa ni Alfred Wegener, ang Pilipinas ay dating binubuo ng isang malaking masa ng lupa na unti-unting nahati at nagkahiwa-hiwalay hanggang sa marating ang kasalukuyang anyo ng mga lupain sa daigdig.

D

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Piliin at bilugan ang titik ng wastong sagot sa bawat bilang.

1. Kaisipang tumutukoy sa isang mahalagang konsepto gamit ang siyentipikong pamamaraan ng pananaliksik?
A. Kasaysayan
B. Heograpiya
C. Teorya
D. Topograpiya
2. Ito ang tumutukoy sa Teoryang Tectonic Plate?
A. Malalaking tipak ng lupa
B. Malalaki at makakapal na tipak ng lupa
C. Makakapal na tipak ng lupa
D. Kalupaang bumubuo sa buong daigdig
3. Sila ang iba't ibang tao na nag-aral ng teorya tungkol sa pinagmulan ng Pilipinas?
A. Siyentista
B. Dalubhasa
C. Bayani
D. Historyan

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Piliin at bilugan ang titik ng wastong sagot sa bawat bilang.

1. Saan tumutukoy ang *Tectonic Plate* na isa sa Teorya ng pinagmulan ng Pilipinas?
A. Makakapal na tipak ng lupa
B. Matataas na kabundukan
C. Malawak na anyong tubig
D. Malalawak na kapatagan
2. Siya ang Siyentistang nagpanukala ng Teoryang Continental Drift?
A. Bailey Wilis
B. Christopher Columbus
C. Alfred Wegener
D. Ferdinand Magellan
3. Ito ang Teoryang tumutukoy sa paglubog ng ilang kalupaan sa mundo dahil sa pagkatunaw ng yelo?
A. Continental Drift
B. Tulay na Lupa
C. Bulkanismo
D. Plate Tectonic

E

Ayon sa Teorya ng Tectonic Plate, tumutukoy ito sa paggalaw ng kalupaan. Ayon dito, ang crust ay nahahati sa malalaki at makakapal na tipak ng lupa na tinatawag na mga Tectonic Plate. Napagagalaw ng mga Tectonic Plate palayo, pasalubong, at pagilid sa isa't isa ang mantle ng mundo. Dahilan ang prosesong ito hindi lang sa paggalaw ng mga kontinente kung hindi maging sa iba pang prosesong pangheograpiya tulad ng paglindol, pagputok ng bulkan, at pagbuo ng mga kabundukan.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Sagutin ang mga sumusunod na katanungan batay sa nilalaman ng paksa.

1. Anong mga kaalaman at kasanayan ang madali mong natutunan mula sa aralin?
2. Anong mga kaalaman at kasanayan mula sa aralin ang nahirapan kang matutunan?
3. Bakit nahirapan kang matutunan ang mga naturang kaalaman at kasanayan?
4. Kung pag-aaralang muli ang nilalaman ng aralin at gagawin ang mga pagsasanay, paano mo higit na mapagbubuti ang iyong pagkatuto?
 - a. Sumangguni sa iyong naging sariling karanasan.
 - b. Sumangguni sa iyong mga kamag-aral at tanungin ang naging karanasan sa pag-aaral.
 - c. Sumangguni sa iyong guro at humingi ng mga mungkahi.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4: Paano mo iiugnay ang nakaraang pagputok ng bulking taal tungo sa teoryang plate tectonic?

A

Nagkaroon ng iba't ibang pag-aaral/pananaliksik tungkol sa pinagmulan ng Pilipinas. Ang mga pag-aaral na ito ay isinagawa ng iba't ibang Siyentista kung kaya't nagkaroon ng iba't ibang Teorya. Isa sa mga naging Teorya tungkol dito ay ang Continental Drift na tumutukoy sa

Gawain sa Pagkatuto Bilang 5: Piliin at bilugan ang titik ng wastong sagot sa bawat bilang.

- PIVOT 4A CALABARZON

Ang Pinagmulan ng Unang Pangkat ng Tao sa Pilipinas

WEEK

3

I

Aralin

Ang aralin na ito ay nilikha upang umunlad ang iyong kaalaman batay sa sariling kakayahan. Ang mga gawaing inilaan ay iniugnay sa mga araling nakapaloob sa Unang Markahan ng asignaturang Araling Panlipunan. Ang aralin na ito ay naglalaman ng ang pinagmulan ng unang pangkat ng tao sa Pilipinas. Matapos mong masagutan ang mga gawain sa aralin na ito, inaasahan na natatalakay ang pinagmulan ng unang pangkat ng tao sa Pilipinas a. Teorya (Austronesyano) b. Mito (Luzon, Visayas, Mindanao) c. Relihiyon, nakasusulat ng maikling tula tungkol sa teoryang pinagmulan ng sinaunang Pilipino, naipagmamalaki ang pinagmulan o kasaysayan ng lahi.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Tukuyin ang isinasaad sa bawat pangungusap sa pamamagitan ng pagbuo ng mga letra. Isulat ang sagot sa patlang.

- _____ 1. MTBAAONN- unang tao na nakarating sa bansa ayon kay Felipe Landa Jocano.
- _____ 2. TYAARSNNOOUES- teorya na pinagbatayn ang wikang ginamit.
- _____ 3. YPYMG- tawag sa mga Negrito dahil sila ay maliliit na tao.
- _____ 4. DNNSOIE- dalawang pangkat ng tao na dumating sa Pilipinas na magkaiba ang lahi.
- _____ 5. MMASIION- naging relihiyon ng nmga unang pangkat ng tao.

D

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Isulat kung sino ang tinutukoy sa bawat pangungusap. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

- _____ 1. Arkeologong Australian na nagsasabing ang Austronesyan ang ninuno ng mga Filipino.
- _____ 2. Antropologong Amerikano na naniniwalang nagmula sa Indonesia at nagtungo sa Pilipinas mula sa Mindanao.
- _____ 3. Naniniwala sa Teoryang Wave Migration.
- _____ 4. Pangkat ng tao na dumating sa Pilipinas na mas mahusay ang kalinangan dahil marunong silang mangisda, magkaingin at magluto.
- _____ 5. Naniniwala sa Teoryang Core Population

Pinagmulan ng Unang Pangkat ng Tao sa Pilipinas

May iba't ibang teorya na sinasabi ang mga siyentipiko na pinagmulan ng unang pangkat ng tao sa Pilipinas. May Teorya ng Core Population kung saan sinasabi ni Felipe Landa Jocano na nagmula sila sa Timog-silangang Asya batay sa pagkakatulad ng mga labi ng Tabon Man,

PIVOT 4A CALABARZON

isang Homo sapiens sapiens, at iba pa. Ngunit ayon sa pag-aaral may mas nauna pang nanirahan dito at ito ay ang Callao Man. Sa Teorya ng Wave Migration sinasabi naman ni Henry Otley Beyer na dumating sa bansa ang pangkat-pangkat na mga tao mula sa iba't ibang bahagi ng Asya. Naglakad sila mula sa Borneo gamit ang tulay na lupa na nagdurugtong sa Pilipinas at sa Asya.

1. Teorya ng Austronesyano

Isa sa teorya na nabuo ng mga arkeologo ay ang Teorya ng Austronesyano na sinasabing nagmula sa Timog China. Ayon sa pag-aaral, maaaring dumating sila sa ating bansa at nanatili dito hanggang sa kumalat na sila sa buong kapuluan. Sila ay nakasakay daw sa isang balangay upang makarating dito. Ayon kay Peter Bellwood, isang arkeologong Australian, ang mga Austrenesian daw ang ninuno ng mga Filipino. Dumating sila sa Pilipinas mula sa Taiwan noong 2500 B.C.E. ngunit orihinal na nagmula sa Timog China. Naglakbay ang ilang pangkat patimog mula sa kapuluan ng Indonesia, Malaysia, New Guinea, Samoa, Hawaii, Easter Island hanggang Madagascar. Ang pagkakatulad ng wikang ginamit, kultura, at pisikal na katangian sa Timog-silangang Asya at sa Pasipiko ang naging batayan ni Bellwood. Si Wilhelm Solheim II, isang antropologong Amerikano, ay naniniwalang ang mga Austronesyan di ang mga unang tao sa Pilipinas batay sa kanyang Nusantara Maritime Trading and Communication Network Hypothesis. Ang nusantao ay mula sa salitang Austronesyan na nusa at tao na ang ibig sabihin ay tao mula sa timog. Sinasabi pa niya na ang pakikipagkalakalan ang pangunahing dahilan ng kanilang pagpapalawak ng teritoryo. Mula sa Celebes at Sulu lumawak ang kanilang pakikipag-ugnayan hanggang sa nagkaroon ng pakikipagkasunduan, kasalan, at migrasyon ng mga tao sa Timog-silangang Asya hanggang sa makarating sa Pilipinas.

2. Mitolohiya (Luzon, Visayas at Mindanao)

Sinasabing ilan sa mga ninuno ng mga Pilipino ay nagmula sa Timog-silangang Asya at pinaniniwalaang naglakbay sila hanggang makarating sa iba't ibang panig ng Pilipinas. Sa pamamagitan ng paglalakbay at paglalayag kaya sila nakarating ditto. Ilan sa mga ito ay ang mga Negrito na tinawag nilang Pygmy o maliliit na tao. Matatagpuan sila sa bahagi ng Luzon, Panay at ilang pulo sa Mindanao. Kabilang sa kanila ang mga Aeta o Ita. Ayon sa pag-aaral ang sumunod na dumating sa bansa ay ang mga Unang Indones na nagmula din sa Timog-silangang Asya. Kung ihahambing sila sa Negrito mas makabago ang kanilang kalinangan dahil marunong silang pumana, mangisda, magkaingin at magluto ng pagkain.

Sila ay pinaniniwalaang ninuno ng Ilongo sa Sierra Madre at Caraballo. Ang Ikalawang Indones ay nagmula naman sa Indo-Tsina at Gitnang Asya. Pinaniniwalaang ang gumawa ng Hagdan-hagdang Palayan ng Banawe ay ang mga Indones. Ang mga ninuno sa Visayas, Bicol, Pampanga, Pangasinan at Banawe ay sinasabing ang mga Malay na tawag sa mga pangkat etnikong Austronesyano.

3. Relihiyon

Ang relihiyon ng mga katutubo ay tumutukoy sa hindi organisadong mga pagsasanay. Tinatawag nila itong paganismo, animismo, at sumasamba ang mga ninuno. Wala silang kinabibilangang relihiyon sa Pilipinas. Ang animismo ang naging relihiyon ng mga unang pangkat ng tao. Naniniwala sila sa mga espiritu, mga diwata, at iba pa. May mga Diyos silang sinasamba gaya ni Bathala. Nagsasanay sila sa pagsamba sa mga anito. Ang anito ay isang diyos na pinaniniwalaan ng mga sinaunang Pilipino. Nagpupugay sila sa mga anito sa pagbibigay ng alay tulad ng mg ani, hayop at iba pa. Ang kanilang paniniwala ay kinabibilangan din ng mga pamahiin, mangkukulam, aswang, dwende at iba pa. Sila ay naniniwala din sa kapangyarihan ng anting-anting upang maligtas sa kapahamakan.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Sagutin ang mga sumusunod na tanong. Isulat ang sagot sa iyong kuwaderno.

1. Paano nakarating ang mga unang pangkat ng tao sa Pilipinas?
2. Magkapareho bang paniniwala si Bellwood at Solheim? Saan sila nagkapareho?
3. Bakit nasabi ni Bellwood na ang mga Austronesyano ang unang nakarating sa Pilipinas?

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4: TAMA o MALI. Isulat ang T kung tama ang ipinahahayag sa pangungusap at M kung Mali. Kung ang sagot mo ay Mali salungguhitan ang salitang nagpamali. Isulat ang sagot sa iyong kuwaderno.

- _____ 1. Ayon sa Teorya ng Core Population ang mga Negrito raw ang unang tao sa Pilipinas.
- _____ 2. Sinasabing ang pakikipagkalakalan ang pangunahing dahilan ng mga Austronesyan upang mapalawak ang kanilang teritoryo.
- _____ 3. Ang Unang Indones at Ikalawang Indones ay magkaiba ng pinanggalingan.
- _____ 4. Naniniwala ang mga unang tao sa anito.
- _____ 5. Pinagbatayan ni Bellwood ang mga pisikal na katangian ng tao sa Timog-silangang Asya sa kanyang teorya.

E

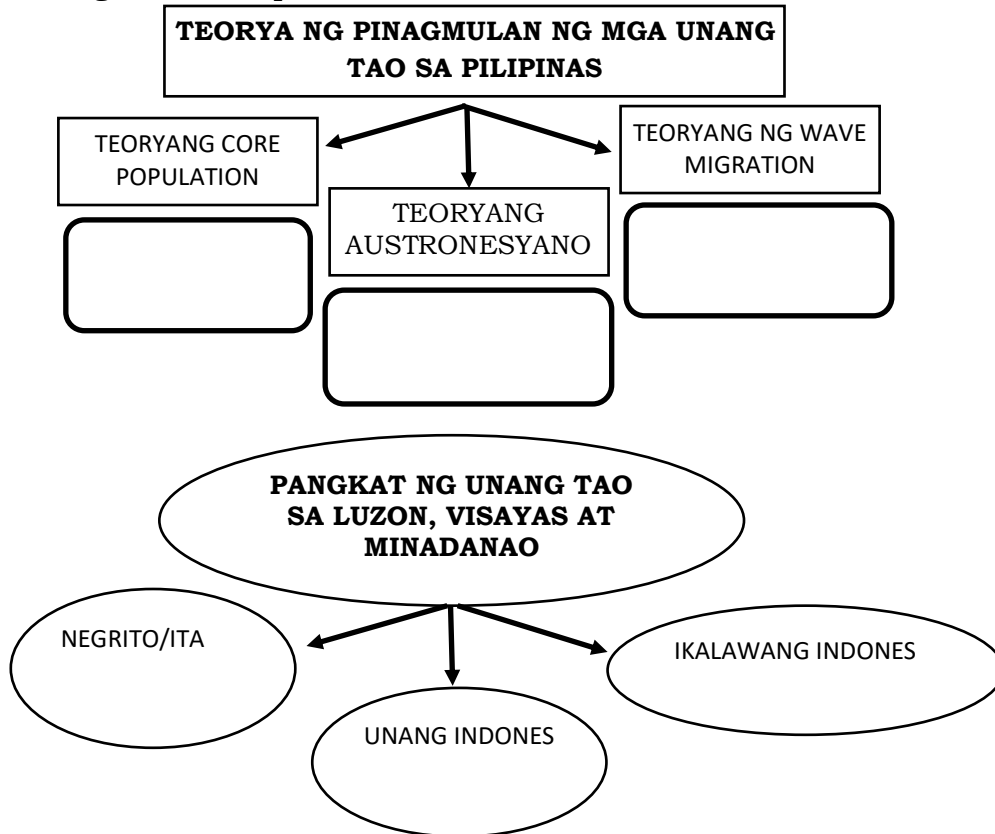
Gawain sa Pagkatuto Bilang 5: Sumulat ng isang tula na may dalawang saknong kung paano mo maipagmamalaki ang iyong pinagmulan o ang kasaysayan ng inyong lahi.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 6: Gumuhit ng mapa ng Pilipinas at ilagay kung saang lugar sa Pilipinas nanirahan ang mga unang tao. Maaring gumamit ng larawan o kaya ay isulat lamang ang pangalan.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 7: Paano nakarating ang unang pangkat ng tao sa Pilipinas? Paghambing– hambingin ang mga teorya ng unang tao sa Pilipinas?

A

Gawain sa Pagkatuto Bilang 8: Punan ang kahon ng mga sagot upang mabuo ang konsepto na nagpapaliwanag tungkol sa teorya ng pinagmulan ng mga unang tao sa Pilipinas.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 9: Basahing mabuti ang bawat tanong. Piliin at isulat ang titik ng tamang sagot sa iyong kuwaderno.

- Saan daw nakasakay ang mga Austronesyan nang dumating sa bansa?
A. Bangka B. balangay C. galyon D. barko
- Ayon sa pag-aaral sino daw ang mas naunang nanirahan dito bago ang Tabon Man?
A. Callao Man B. Java Man C. Negrito D. Indones
- Ano ang ginamit ng mga pangkat ng tao mula sa Borneo upang makarating dito?
A. bangka B. tulay na lupa C. sasakyan D. dagat
- Kailan daw dumating sa Pilipinas mula sa Taiwan ang mga unang tao?
A. 250 B.C. B. 25000 B.C. C. 2500 D.C. D. 2500 B.C.
- Naglakbay ang ilang pangkat Austronesyan patimog maliban saang lugar?
A. Indonesia B. Malaysia C. Siberia D. Madagascar

Pamumuhay ng mga Sinaunang Pilipino sa Panahong Pre-Kolonyal

WEEK

4

I

Aralin

Payak ang kapaligiran ng Pilipinas na naging tahanan ng mga unang Pilipino. Ibang-iba ito sa ating kapaligiran ngayon. Ang mga unang Pilipino ay naliligiran ng mayamang kakahuyan at halamanang nagbibigay sa kanilang kapasyahan ang paggamit ng mga ito, ngunit hindi nila agad nalaman ang kahalagahan ng mga ito sa kanilang buhay. Ang aralin na ito ay idinisenyo at isinulat upang magbigay ng dagdag sa iyong kaalaman batay sa pagpapahalagang nakasaad sa pinakamahalagang kasanayan sa Araling Panlipunan. Sa araling ito, ay malalaman at mauunawaan mo ang iba't ibang paraan ng pamumuhay ng mga sinaunang Pilipino. Gayundin ay sa-bay-sabayin nating tuklasin kung paano sila namuhay sa panahong ito.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Pagmasdan ang mga larawan sa ibaba. Gamit ang iyong kwaderno ilarawan ang pamumuhay ng mga sinaunang Pilipino.

D

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Alam mo ba na ang mga unang Pilipino ay sa kweba naninirahan? Sa yong palagay ano anong mga kasangkapan ang ginagamit nila sa pang araw araw nilang buhay maging sa kanilang hanapbuhay. Iguhit ito sa iyong kawaderno.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Napatunayan ng mga pag-aaral ng mga antropologo na ang mga unang Pilipino ay nanirahan sa mga kapatagan at lambak na malapit sa Mga ilog, dagat, lawa at look. Ang iba ay nanirahan sa mga burol at bundok upang makakuha ng pagkain at kagamitan na kailangan nila sa araw-araw. Magtala ng mga naging gawain ng mga unang Pilipino sa kwaderno.

PIVOT 4A CALABARZON

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4: Gamit ang inyong kwaderno, iguhit ang mga kabuhayan ng mga sinaunang Pilipino, mga pamamaraan at kagamitan at ang mga produktong gawa sa particular na kabuhayan.

Kabuhayan	Pamamaraan/ Teknolohiya/ Kagamitan	Produkto/Gwang Yari

E

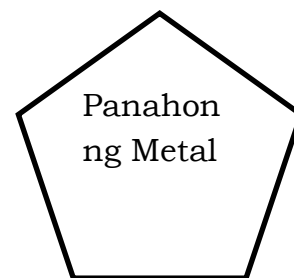
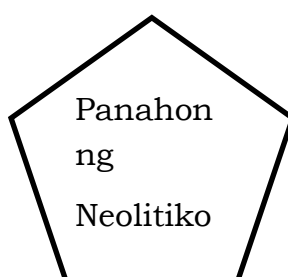
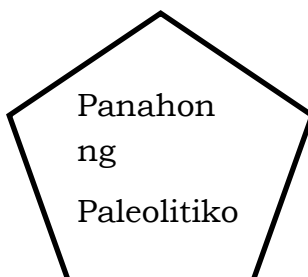
Gawain sa Pagkatuto Bilang 5:

- Bago pa matapos ang panahon ng Bagong Bato nang magsimulang magsaka ang mga sinaunang Pilipino. Ilarawan mo ang dalawang paraan ng pagsasaka ng mga Pilipino.
- Gumawa ng maiksing sanaysay tungkol sa mga paraan ng pamumuhay ng mga sinaunang Pilipino? Ilagay ang inyong sagot sa kwaderno.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 6: Batay sa iyong mga natutunan sa araling ito, punan ang pahayag na nasa ibaba.

Ngayong araw na ito nakadama ako ng _____

Gawain sa Pagkatuto Bilang 7: Iguhit ang mga bagay na ginamit ng mga unang Pilipino sa kanilang pamumuhay ayon sa pagbabago ng teknolohiya at sa tapat nito iguhit ang katumbas nito sa kasalukuyang pamumuhay.

A

Gawain sa Pagkatuto Bilang 8: Sagutin ang mga sumusunod na tanong;

- 1.Paano natugunan ng mga unang Filipino ang kanilang pangangailangan sa araw araw?
2. Ano anong mahalagang bahagi ang ginampanan ng bawat pangkat sa sinaunang lipunang Filipino?
- 3.Paano nabibigyan ng pagkakataon ang mga taong nasa mababang pangkat na maingat ang antas ng kanilang pamumuhay?

Ekonomikong Pamumuhay ng mga Pilipino

WEEK

5

I

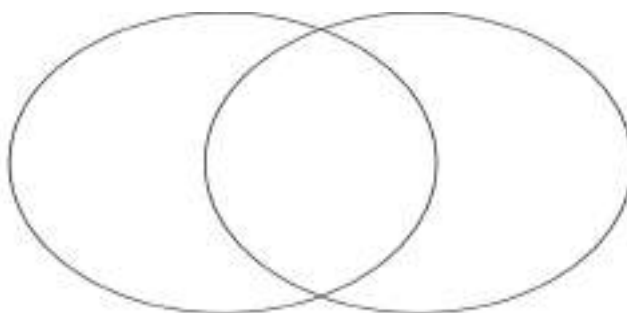
Aralin

Ang kapuluan ng Piipinas ay sagana sa Likas na Yaman. Ang kapaligiran nito ay nagtataglay ng iba't ibang mga anyong lupa at anyong tubig na nagbibigay ng kabuhayan sa mga naninirahan dito. Ang mga sinaunang Filipino ay natutong makiangkop sa kanilang kapaligiran. Sa kanilang pagtatag ng permanenteng mga tirahan, natutuhan nilang humanap ng mga pamamaraan upang matustusan ang kanilang pangngailangan mula sa kanilang kapaligiran. Sa araling ito ay lubos ninyong mauunawaan ang pamamaraan ng mga sinaunang Filipino na maiangkop ang sarili sa uri ng kapaligiran at pamumuhay na mayroon sila.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Suriin ang larawan sa ibaba. Tukuyin ang pamamaraan ng pamumuhay at isulat kung paano ito naisagawa ito ng mga unang Pilipino.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Gamit ang venn diagram, paano mo maihahambing ang uri ng pamumuhay na mga nang Pilipino noon at ngayon.

D

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Gawin ang mga sumusunod.

1. Ilarawan ang paraan ng pag-mamay-ari ng lupa ng mga sinaunang Pilipino.
2. Paano nakatulong sa mga Pilipino ang pagiging insular ng bansa?
3. Naging kapaki-pakinabang ba sa mga sinaunang Pilipino ang pagmiimina? Bakit?
4. Ano-ano pa ang mga natuklasan ng Pilipino sa paglipas ng mga panahon.

Pagmamay-ari ng Lupa

May patakarán sa pagmamay-ari ng lupa. May mga lupain na nakalaan para sa kapakinabangan ng mga maginoo o pamilya ng Datu, magkaiba ang konsepto ng pagmamay-ari ng lupa sa sinaunang lipunang Filipino at kasalukuyan. Sa sinaunang Pilipino ang pagmamayari ng lupa ay kaugnay sa karapatan sa paggamit ng lupa. Ang pakikinabang o paggamit para sa kapakinabangan ng mga miyembro ng barangay. Upang ipaalam ng mga magsasaka na pagmamay-ari o ginagamit nila ang lupa, nilalagyan nila ito ng pananda tulad ng pagbabaon ng kapiirasong kahoy. Naging kapaki-pakinabang din sa mga sinaunang Pilipino ang pagiging insular ng Pilipinas. Dahil sa katubigang nakapaligid sa kapuluan ay naging pangunahing kabuhayan din nila ang pangingsda. Lambat, bingwit, basket at lason ang pangunahing gamit nila sa pangingsda. Ang lason na kanilang ginagamit ay mula sa katas ng ugat ng dahon ng halaman. Ang pagmimina ay isa pang gawaing ekonomiko noong sinaunang panahon. Ginto ang pangunhing minina ng mga sinaunang Pilipino sa Visayas.

Mga Industriya

Ang mga Pilipino rin ay nakatuklas ng iba pang mga gawain, produkto at paraan upang higit na mapakinabangan ang mga nakukuha sa kanilang kapaligiran. Nakatuklas din sila ng paggamit ng hilaw na sangkap o material. Nabuhay ang iba't ibang industriya gaya ng pagpapalayok, paghahabi, paggawa ng sasakayang pandagat at iba pa. Nakagawa rin sila ng iba't ibang bangka tulad ng balangay, vinta at parau. Lawan ang uri ng kahoy na gingamit nila dito dahil ito ay kilalang matibay na uri ng kahoy.

E

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4: Tama o Mali. Isulat ang T kung tama ang ipinapahayag sa pangungusap at kung Mali isulat ang salitang nagpamali sa inyong kwadwerno.

1. Bago pa man nasakop ang Pilipinas, may sarili na itong paraan ng pagmamay-ari ng lupa.
2. Nakatulong ang pagiging insular ng Pilipinas sa pamumuhay ng mga sinaunang Pilipino.
3. Ang pagpapalayok ay isang uri ng hanapbuhay ng mga sinaunang Pilipino.
4. Ang mga sinaunang Pilipino ay walang gamit na anomang sasakyang pandagat sa pangingsda.
5. Ang Pilipino ang may sariling sistema ng pakikipag-kalakalan.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 5: Punan ang bawat hanay ng mahahalagang impormasyon tungkol sa sinaunang Pilipino.

Kabuhayan	Pamamaraan/ Kagamitan	Produkto

Gawain sa Pagkatuto Bilang 6: Gumawa ng isang sanaysay tungkol pamumuhay ng mga sinaunag Pilipino.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 7: Mula sa aralin sagutan ang mga pahayag sa ibaba.

Nauunwaan ko na ang

Makakatulong ito para sa akin sapagkat

Gawain sa Pagkatuto Bilang 8: Sagutin ang mga sumusunod na katanungan. Isulat ito sa inyong kwaderno.

1. Anong kasanayan at kaalaman ang madali mong natutunan sa aralin?
2. Anong kaalaman at kasanayan mula sa aralin ang nahirapan kang matutunan?
3. Kung pag-aaralang muli ang nilalaman ng aralin, paano mo ito paghahandaan?

Ang Sosyo-Kultural at Pamumuhay ng mga Pilipino

WEEK

6

I

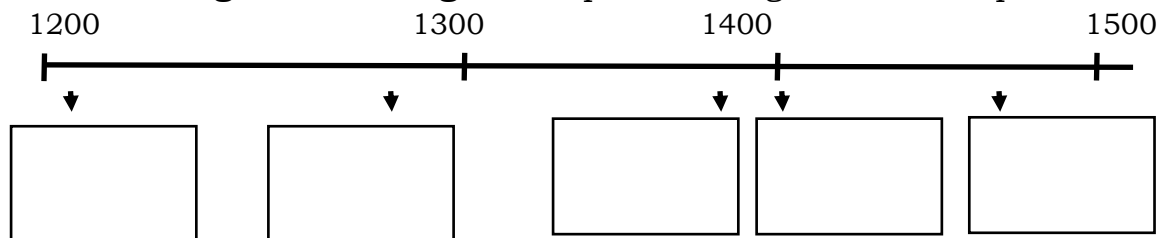
Aralin

Ang aralin na ito ay ginawa at isinulat para sa mga mag-aaral upang lalong maunawaan, maintindihan at masuri ang nilalaman sa Araling Panlipunan sa ika-limang baitang hinggil sa Sosyo Kultural at Politikal na Pamumuhay ng mga Pilipino. Ang aralin na ito ay tungkol sa Sosyo Kultural at Politikal na Pamumuhay ng mga Pilipino na naglalayong maipaliliwanag ang mga sinaunang paniniwala at tradisyon at impluwensya nito sa pang-araw araw na pamumuhay, naihahambing ang paniniwala noon at ngayon upang maipaliwanag ang mga nabago at nagpapatuloy hanggang sa kasalukuyan, matatalakay ang paglaganap ng relihiyong Islam sa Pilipinas. Masusuri ang pagkakapareho at pagkakaiba ng kagawiang panlipunan ng mga Pilipino sa kasalukuyan at makabuo ng konklusyon tungkol sa kontribusyon ng sinaunang kabihasnan sa pakabuo ng lipunan at pagkakilanlang Pilipino. Halimbawa Pananamit at Palamuti Kaugalian sa Pagpapangalan Kaugalian sa paglilibing Paniniwala sa mga Espiritu at Diyos sa Kalikasan Paglaganap ng Islam sa Pilipinas Sistema ng Pagsulat at Edukasyon Musika at Sayaw Panitikan at Sining Panahanan ng Sinaunang Pilipino Estruktura at Estilo ng mga Pilipino.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Pag-aralang mabuti ang mga katanungan. Ang titik na nasa simula ang magbibigay ng klu sa tamang sagot.

1. Anong B_____ ang tawag sa alpabeto ng mga sinaunang Filipino?
2. Anong B_____ ay isang sayaw para sa paglilibing ng yumaong nakaranas ng marahas na kamatayan ng mga Ifugao?
3. Anong K_____ ito ay gamit ng mga taga Bontok na pinatutunog gamit ang ilong?
4. Anong K_____ ang tawag sa diyos ng Ifugao?
5. Anong T_____ ang awit ng paggawa ng bangka?

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Kompletuhin ang Timeline. 10 puntos

D

PIVOT 4A CALABARZON

1. Paano ang paraan ng paglilibing ng ating mga ninuno?
2. Ano-ano ang mga paniniwala o relihiyon ang ating kinagisnan?
3. Paano mailalarawan ang paraan ng pagsulat at pagtatala ng mga sinaunang Pilipino?
4. Ano ang iyong pakiramdam at saloobin kung makakakita ka ng ganitong kultura?

Ang Sosyo Kultural at Politikang Pamumuhay ng mga Pilipino

Noong unang panahon nagkaroon na ng mayamang kultura at kabihasnan ang mga Filipino. Makikilala mo ang ating sinaunang paniniwala at tradisyon na nakaimpluwensya sa pamumuhay ng mga sinaunang Filipino. Lumaganap din ang relihiyong Islam sa Pilipinas. Makikilala mo rin ang wika, pagsulat, at edukasyon ng ating mga ninuno at pati na ang sining na hanggang sa ngayon ay maipagmamalaki mo ito sa kasalukuyan.

MGA KAUGALIAN NG MGA SINAUNANG FILIPINO

Maraming natatanging kaugalian ang mga sinaunang Filipino:

A. Pananamit at Palamuti

- *Kanggan*- ito ay ang pangitaas na kasuotan ng mga lalaki.
- *Bahag*- ito ay ang pang-ibabang kasuotan ng mga lalaki.
- *Putong*- ito ay tela na nakabalut sa kanilang ulo. *Pulang putong* ito ay tanda na ang taong nagsusuot nito ay nakapaslang nang isang tao, samantalang ang *burdadong putong* naman ay may pitong tao na ang napaslang.
- *Baro*- ay ang pang-ibabang kasuotan ng mga kababaihan.
- *Saya*- ay ang pang-ibabang kasuotan ng mga kababaihan.
- *Patadyong*- pang-ibabang kasuotan ng mga kababaihan sa Bisaya.
- *Tapis*- ito ay karaniwang din nilang isinusuot sa baywang.
- *Pomaras*- isang alahas na hugis rosas.
- *Ganbanes*- isang uri ng gintong pulseras na isinusuot sa braso at binti.
- *Hikaw*- isinusuot ng mga kababaihan ang kalalakihang Bisaya.
- *Ginto*- inilalagay din ito sa kanilang ngipin.
- *Pintados*- ang tawag ng mga Espanyol sa mga Filipinong may tato sa katawan.

B. Kaugaliang sa Pagpapangalan

Karaniwang noong unang panahon ang mga ina ang nagbibigay ng pangalan sa kanilang mga anak.

Maliuag- nangangahulugang “mahirap na pagluluwal ng sanggol”.

Wala silang apelyido noon. Ang mga magulang ay tinatawag sa pangalan ng kanilang panganay na anak. Ama ni Maliuag at Ina ni Maliuag. Nakikita rin ang kaibahan ng pangalang sa lalaki at babae sa pamamagitan ng pagdugtong ng katagang “in” sa pangalan. Ilog sa lalaki at Iloguin sa babae.

C. Kaugalian sa Paglilibing

Inihahanda ng mga sinaunang tyao ang kanilang yumao para sa kabalang buhay sa pamamagitan ng paglilinis, paglalangis, at pagbibihis

ng magagarang kasuotan sa bangkay. Pinabaunan nila ang mga yumao ng mga kasangkapan tulad ng seramika at mga palamuti upang may magamit ito sa kabilang buhay.

Dalawang Bahagi ng Paglilibing:

Inililibing ang yumao sa lupa kasama ang ilang kasangkapan. Matapos matuyo ang mga labi ay hinahango ito mula sa libingan at isinisilid sa loob ng banga o tapayan.

Bangang Manunggul- natagpuan ito ng pangkat ni Dr. Robert Fox noong 1962 malapit sa labi ng Taong Tabon. Ang dalawang pigura ng tao sa ibabaw ng takip nito ay sumisimbolo sa paghahatid ng yumao sa kabilang buhay.

D. Paniniwala sa mga Espiritu at Diyos ng Kalikasan

Anito ang tawag ng mga tagalog sa mga espiritung nanahan sa kapaligiran. **Diwata** ang tawag ng mga taga Bisaya sa mga espiritu sa kapaligiran. **Aminismo** ang tawag sa paniniwala ng sinaunang Filipino sa bundok, araw, at ilog. **Katalonan** isang rituwal ng mga Tagalog, at Babaylan sa mga taga Bisaya sila ang mga tagapamagitan sa mundo at ng tao ng diyos at yumao. **Bathala** ang tawag sa diyos ng mga tagalog. **Abba** ang tawag sa diyos ng mga Cebuano. **Kabunyian** ang tawag sa diyos ng Ifugao. **Laon** sa mga taga Bisaya. **Apolaki** diyos ng digmaan ng Pangasinan. **Mangkukulam at Mangangaway** ang tawag ng mga tagalog sa isang taong kayang mag-alis ng sumpa. Aswang, alakawat, barangan at dalondongan-ito naman ang tawag ng mga bisaya. **Mumbaki** ang taga gabay sa mga Igorot sa panahon ng pagtatanim ng palay sangayon sa sinusunod nilang kalendaryong agraryo.

E. Paglaganap ng Islam sa Pilipinas

- Islam- isang relihiyong nakarating sa Pilipinas sa pamamagitan ng Arabong Muslim ang umambag sa mayamang kultura ng mga Filipino.
- Allah- ang tawag sa diyos ng mga muslim
- Muhammad- ang propetang nagtatag ng Islam bandang 600 C. E.
- Qur'an- ang banal na aklat ng mga muslim.
- 1210- Ang pagdating ng mga Arabong mangangalakal sa katimugang bahagi ng kapuluan
- 1280- Dumating sa Sulu si Tuan Masha'ika-itinuturing na kauna-unahang nagpakilala ng Islam sa Pilipinas.
- 1380- Mula Malacca ay dumating si Karim -Ui-Makdum sa Sulu at nangaral ng Islam
- 1390- Dumating si Rajah Baginda ng Palembang sa Sulu. Hinikayat ang ibang katutubo na lumipat sa relihiyong Muslim
- 1450- Dumating si Abu Bakr mula sa Palembang. Siya ang kinikilalang nagpalaganap ng Islam sa Sulu.
- Abu Bakr pinagkalooban ng pangalang Sharif ul-Hashim nang maging kauna-unahang sultan ng itinatag niyang pamahalaang batay sa Sultanato ng Arabia.

F. Wika, Sistema ng Pagsulat at Edukasyon

- Baybayin- ang tawag sa alpabeto ng mga sinaunang Filipino binubuo ito ng 17 titik na may tatlong mantinig at 14 na katinig.
- Balat ng punong kahoy at dahon ng saging– ang nagsisilbing papel.
- Matulis na bakal at kahoy– ginagamit bilang panulat.
- Hindi pormal ang uri ng edukasyong ginamit noong sinaunang panahon.
- Sa loob ng tahanan nagsimula ang edukasyon, ditto isinalin ng mga magulang ang iba’t ibang kaalaman.
- Bahagi ng edukasyon ng mga sinaunang kabataan ang mga kasanayan sa pagtatanggol sa sarili at mga pangkabuhayang Gawain tulad ng pangangaso at pangingisda.

PAGSASALIN NG KULTURA

A. Musika at Sayaw

B. May mga kaalaman ang mga sinaunang Filipino sa paggamit ng instrumento at sa paglikha ng musika.

Instrumento:

- Gangsa- isang uri ng tansong gong na ginagamit p[arin ng mga katutubong taga-Cordillera
- Kaleleng- ito ay gamit ng mga taga Bontok na pinatutunog gamit ang ilong.
- Tambuli- gamit ng mga tagalog na yari sa sungay ng kalabaw

Sayaw at Awit:

- Dallot- isang mahabang berso na binibigkas ng paawit-awit ng panghaharana ng mga sinaunang Ilocano.
- Ayeg-Klu- awit din ng Igorot sa panghaharana sa iniirong.
- Tinikling- isang sayaw na hango sa galaw ng isang ibong tikling.
- Pagdiwata- isang sayaw ng pasasalamat sa magandang ani.

Sayaw	Tao/Lugar na Pinagmulan
Dallot	Ilocano
Ayeg-Klu	Igorot
Pagdiwata	Tagbanwa, Palawan
Pamulad Isda	Negros
Salidsid	Kalinga
Bangibang	Ifugao
Instrumento	Lugar na Gumamit
Gangsa	Cordillera
Kaleleng	Bontok
Tambuli	Tagalog

B. Panitikan at Sining

May dalawang anyo ng panitikan ang mga sinaunang Filipino

1. **Pasalita**- upang maipaliwanag kung paano nilalang ang daigdig at ang tao, at upang maisalaysay ang kabayanihan ng mga pambihirang tao o diyos.

Halimbawa: sabi, sawikain, bugtong, suliranin at indulanin (uri ng awiting kalye) talindaw (awit ng paggawa ng bangka) uyayi at hele, at tigpasin (awit ng pagsasagwan)

2. Pasulat-

Halimbawa: Darangan ng mga Maranao at Ibalon ng mga Bicolano. Nakatala naman sa Tarsila ang salaysay ng pinagmulan at pinagnunuan ng mga taga-Sulu at Maguindanao.

Sining

Makikita sa mga kasangkapan at kagamitang pandigma ng mga sinaunang Filipino ang Kanilang pagiging malikhain at ang angking husay sa sining. Patunay nito ang mga nahukay na kagamitang bato, mga palamuting yari sa kabibe at luwad, mga tapayan na ginagamit sa paglilibing at larawang guihit na natagpuan sa loob ng yungib sa Angono at Palawan. Nahukay sa mga labi sa Batangas, Mindoro, Samar, Butuan, at Surigao ang mga gintong punyal, sisidlan, ngipin, at alahas na animo hinabing tela. Liban sa ginto na nahukay. May nahukay din na hindi mabilang na mga banga, palayok, at tapayan na may iba't ibang disenyo, ukit, kulay hubog, at laki. Ipinakita ditto na mayaman ang at magkakaiba nilang istilo sa paggawa ng mga palayok.

PANAHANAN NG MGA SINAUNANG FILIPINO

May malaking kaugnayan ng heograpiya sa pagpili ng panirahan ng mga sinaunang Filipino. Nagtayo ng mga tirahan tulad ng:

- Sa malapit sa baybayin at tabing-ilog upang malapit sila sa kanilang mapagkukunan ng yamang tubig.
- Higit na mabilis din silang nakapaglalakbay sa tubig gamit ang bangka kaysa bako-bakong daan.
- May mga naninirahan din sa kabundukan upang sila ay makapagkakaingin.

Estruktura at Estilo ng mga Tirahan

May iba't ibang uri ng tirahan ng mga sinaunang Filipino. Tulad ng yungib, gilid ng bundok. Patunay rito ang Angono rock shelter sa hangganan ng Angono at Binangonan sa Rizal.

Halimbawa ng mga yungib na pinaninirahan ng mga Anang Filipino:

- Callao sa Penablanca, Cagayan
- Bato sa Sorsogon
- Puy-ong at Tabon sa Palawan

Mga Uri ng bahay:

- Bahay-Kubo- ang katutubong tirahan ng mga Filipino. Yari ito sa mga materyales na madaling matagpuan sa kalikasan
- Fayu o Fale- ang tahanan ng mga katutubong naninirahan sa hilagang bahagi ng Pilipinas, partikular sa Cordillera.
- Torogan- ang impluwensiya ng Islam sa arkitektura ng rehiyon. Ito ay hindi pangkaraniwang tahanan sa sultanato, bagkus para sa datu.
- Ang tradisyonal na tirahan ng mga Badjao ay makikita sa Mindanao particular sa mga baybayin ng Sulu Sea at Celebes Sea.
- Rakuh- dulot ng loksyon nito kaiba ang tahananang nabuo sa

Batanes. Kung saan matatagpuan ang sala at tulugan sa kusina. Ito ay walang tiyakad at nakatayo sa mismong lupa. Ang bahay na ito ay may lime at bato.

E

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Tama o Mali. Isulat ang T kung tama ang ipinapahayag sa pangungusap. Kung mali isulat at salitang M sa patlang sa iyong kuwaderno.

1. Ang bawat bansa ay may sariling kultura.
2. Ang putong sa ulo ng isang lalaki ay sumisimbolo sa kanyang katapangan.
3. Ang mga Filipino noong ay mahilig sa pagsusuot ng alahas tulad ng purselas, kwintas at hikaw.
4. Ang ama ang kalimitang nagbibigay ng pangalan sa kanilang mga anak.
5. Ang patadyong ay pangibabang kasuotan ng mga babae.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4: Isulat sa isang buong papel ang kasagutan.

- Bakit mahalaga ang kultura at at wika sa isang bansa?

A

Konsepto	Impormasyon
pintados	Bansag ng mga Espanyol sa mga katutubong Filipino na may permanenteng disenyo at marka sa balat o tato sa katawan
mumbaki	Taguri sa pinunong panrelihiyon ng mga Igorot na nagsisilbing tagapamagitan ng tao sa mga espiritu at itinuturing ding manggagamot ng kaluluwa
Baybayin	Ito ang tawag sa alpabeto ng mga sinaunang Filipino na binubuo ng 17 titik na m,ay tatlong patinig at 14 na katinig
panitikan	Ito ay may dalwang anyo, ang pasalita at pasulat, ginamit ng mga sinaunang Filipino upang maipaliwanag kung paano nilalang ang daigdig at tao upang maisalaysay ang kabayanihan ng mga pambihirang tao o diyos
dallot	Isang mahabang berso na binibigkas nang paawit; hinaharana ng mga sinaunang Ilocano ang kanilang iniirong

Gawain sa Pagkatuto Bilang 5: Hanapin sa ibaba ang mga salitang may kaugnayan sa **SAYAW, MUSIKA** at **PANITIKAN**.

R	T	A	M	B	U	L	I	M	N
D	S	S	A	L	I	D	S	I	D
A	Q	G	E	F	G	H	I	B	S
L	W	N	J	K	L	M	N	A	X
L	Y	A	O	P	F	G	H	L	F
O	T	G	M	O	P	E	T	O	E
T	A	N	G	I	B	N	G	N	D
N	D	M	U	M	B	A	K	I	U

Paglaganap ng Relihiyong Islam

Aralin

I

Ang Islam ay ang relihiyon ng mga Muslim. Pamana ito ng mga Arabe sa ating bansa. Ito ay isang uri ng paniniwalang monoteismo na nangangahulugang “pananampalataya sa isang Diyos”. Ang salitang Islam ay nangangahulugang “pagsuko sa kagustuhan ng diyos na si Allah.” Muslim ang tawag sa mga sumasampalataya sa Islam. Nakipagkalakalan sa China noong panahon ng Dinastiyang Sung ang mga unang Arabe na nakarating sa ating bansa. Sumunod ang mga misyonerong Muslim mula sa Malacca, Jahore at Borneo na dumating sa Pilipinas dala ang Islam. Sa araling ito, inaaasahang natatalakay ang paglaganap ng relihiyong Islam sa ibang bahagi ng bansa.

D

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Piliin ang titik ng tamang sagot sa loob ng kahon at isulat sa patlang.

A. Allah

C. Koran

B. Mohammed

D. Moske o masjid

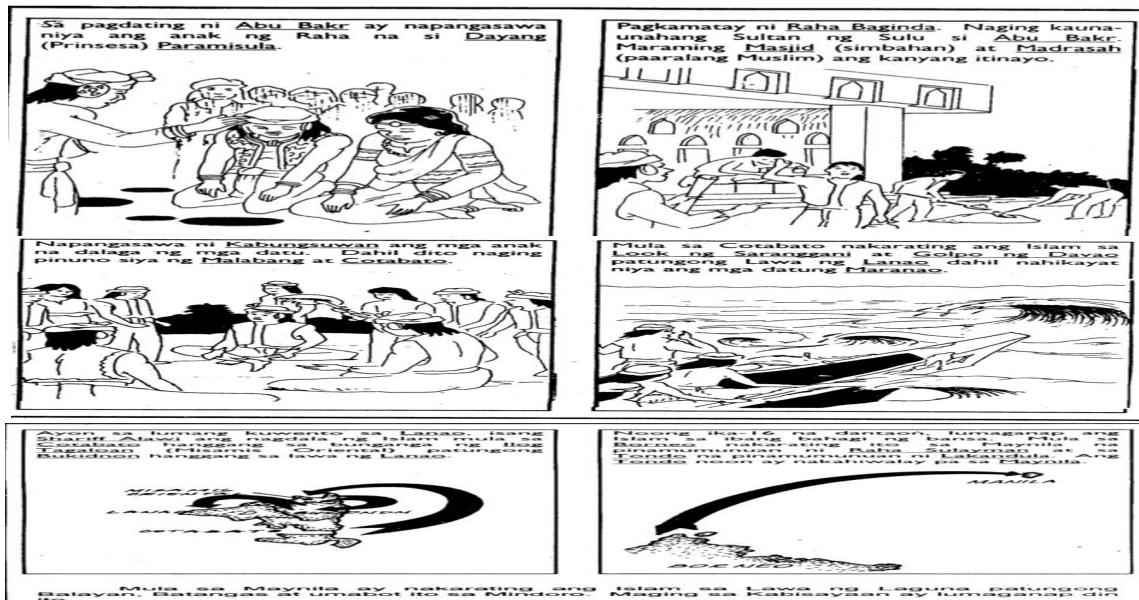
E. Islam

- ___ 1. Banal na aklat ng Muslim.
- ___ 2. Tawag sa pook-sambahan ng mga Muslim.
- ___ 3. Relihiyong may paniniwala sa iisang Diyos na tinatawag na Allah.
- ___ 4. Ang nag-iisang Diyos ng mga Muslim.
- ___ 5. Tinatawag na propeta ng mga Muslim.

Sagutin:

1. Saan nagsimula ang binhi ng relihiyong Islam?
2. Ano ang nangyari sa Sulu noong 1380?
3. Ano ang itinatag ni Raha Baginda sa Sulu?
4. Ano ang ginawa ni Abu Bakr sa Sulu?
5. Paano nakarating sa mga sumusunod na lalawigan ang relihiyong Islam?
6. Ayon sa lumang kuwento sa Lanao, sino ang nagdala ng Islam Pilipinas at saan-saan ito lumaganap?

Noong 1450

Ang kabuhayan ng sinaunang Pilipino ay nakaugnay sa kapaligiran, ang mga kagamitan sa iba't ibang kabuhayan at mga produktong pangkabuhayan.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Basahin at unawaing mabuti ang bawat tanong at isulat ang titik ng wastong sagot.

1. Ang sumusunod ay kasalukuyan at naging hanapbuhay ng mga Pilipino. Alin sa mga hanapbuhay ang luminang ng pakikipagkaibigan at pakikipag-ugnayan ng mga sinaunang Pilipino sa mga dayuhan?
 - A. Pagsasaka
 - B. Pangangisda
 - C. Paghahabi
 - D. Pakikipagkalakalan
2. Ang sumusunod ay mga kagamitang panghanapbuhay ng mga Pilipino. Alin sa kagamitang ito ang naging bunga ng pagkamalikhain at ginamit sa paglalakbay ng mga sinaunang Pilipino?
 - A. Sibat
 - B. Bangka
 - C. Pana
 - D. Salakab
3. Ang mga sinaunang mangangisda ay gumamit ng mga kagamitang makatutulong sa kanilang paghahanapbuhay. Alin sa sumusunod ang kagamitang hindi nila ginamit?
 - A. Itak
 - B. Lambat
 - C. Bingwit
 - D. Salakab

4. Gumawa ng mga kagamitang yari sa bakal ang mga sinaunang Pilipino na nakatulong upang maiangkop nila ang sarili sa kapaligiran at hanapbuhay. Alin sa sumusunod na kagamitang yari sa bakal ang ginamit ng ating mga ninuno sa pagkakaingin?

- A. Bato B. Sibat C. Gulok D. Baloisong

5. Ang mga ninuno ay nakagawa ng mga palamuti sa katawan mula sa mga karagatan. Anong bagay mula sa karagatan ang nalikha at naikalakal ng ating mga ninuno sa mga dayuhan?

- A. Hikaw C. Singsing
B. Pulseras D. Kwintas yari sa perlas

Ang mga Haligi ng Islam

Nakapaloob sa Koran, Ang banal na kasulatan ng mag Muslim at sa Sunnah naman nakasulat ang mag tradisyon ni Muhammad na kinabibilangan ng **Limang Haligi ng Katotohanan ng Islam**. Ang mga aral na ito ay nagsisilbing gabay sa pamumuhay ng mag Muslim. *Shahadah* o pagpapahayag ng paniniwala – “Walang ibang Diyos maliban kay Allah at si Muhammad ang sugo Niya.” *Salat* o dasal – Kailangang limang ulit ang pagdarasal sa isang buong araw na nakaharap sa dako ng Mecca, ang Banal na Lungsod ng Islam. Ang *muezzin* ang nananawagan sa mga Muslim sa oras ng pagdarasal. Bago magdasal, kailangang malinis ang kanilang pananamit at sarili. Iniwan sa may pintuan ng mosque ang kanilang sapin sa paa. *Mosque* ang tawag sa banal na lugar ng pagsamba ng mga Muslim. Nakahanay nang tuwid ang mga Muslim sa may likuran ng *imam*, ang pinakapuno. Sabay-sabay ang kanilang pagyuko, pag-upo at pagpapatirapa. Ang mga babae ay nakahiwalay sa mga lalaki. *Zakat* o pagbibigay ng limos. Kailangang magbigay ng limos ang mga Muslim sa mga nangangailangan tulad ng mga pulubi, sinalanta ng bagyo, lindol at iba pang mga sakuna, sa mga maysakit, naulila at naghihikahos. *Sawn* o pag-aayuno (abstinence) sa buwan ng Ramadan. Apat napung araw na pag-aayuno ng mga Muslim kung Ramadan. Ang pag-aayuno ay sinisimulan sa pagsikat ng araw at natatapos sa paglubog nito. Ipinagbabawal ang pagkain, pag-inom, paninigarilyo, mga kasayahan at ang paggawa ng mga gawaing mabibigat. Paglubog ng araw, maari nang gawin ang mga ito. Ang *Hari Raya Puasa* ang pagwawakas ng pag-aayuno. Ito ang pinakapista at bumabaha ang pagkain sa araw na ito. *Haji* o paglalakbay sa Banal na Lungsod ng Mecca. Ang banal na Lungsod ng Mecca ang sentro ng pananampalataya ng mga Muslim. Dinarayo nila ang Kaa’bah, isang pahabang batong marmol na nakatayong bantayog sa isang liwasan sa Mecca. Pinapangarap ng bawat Muslim ang makarating sa Mecca sa Saudi Arabia kahit minsan lamang sa kanyang buhay. Ang sinumang Muslim na nakapaglakbay at sumamba sa Banal na Lungsod ay pinapayagang maidugtong sa kanyang pangalan ang salitang Hadji.

Sagutin:

Ilarawan ang Islam.

Isa-isahin ang aral ng Islam.

Sa iyong palagay, maganda ba ang naging impluwensiya ng Islam sa buhay ng mga Pilipinong Muslim? Bakit oo o bakit hindi?

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Punan ng wastong titik ang bawat kahon upang mabuo ang salitang tinutukoy sa bawat bilang.

1. Panginoon ng Islam

2. Dakilang propoeta
Ng Islam

3. Banal na aklat
ng Islam

E

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Bumuo ng **time line** ng paglaganap ng Islam sa Pilipinas

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4: Isulat sa talaan ang hinihinging impormasyong tungkol sa paglaganap ng Islam sa Pilipinas.

Taon	Pook	Pangyayaring Naganap
1380		
1450		
Ika-16 daan taon		

1. Mangalap ng larawan ng Mosque at Madrasah at idikit sa kuwaderno.
2. Mag interbyu sa kakilalang Muslim kung saan sila nagmula.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 5: Ikumpara ang paniniwala ng relihiyong Islam sa ibang mga relihiyon. Ano sa inyong pananaw ang mga bagay na nakatulong upang mapalaganap ang relihiyong Islam sa Pilipinas?

A

Nagsimula ang binhi ng relihiyong Islam sa Sulu at lumaganap ito sa iba't ibang lalawigan sa Mindanao at ilang bahagi ng Luzon at Visayas. Lumaganap din ang Islam sa Maynila, Balayan Batangas, Mindoro at Laguna.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 6: Piliin ang titik ng tamang sagot

1. Ang Tarsila ay matandang kasulatan na dito nakasaad kung paano nagsimula ang relihiyong Islam sa Sulu. Ayon dito sino ang nagdala ng relihiyong Islam sa Sulu?

A. Makdhum Karim

B. Sharif Kabungsuwan

C. Tuam Mashaika

D. Raha Baginda

2. Si Raha Baguinda mula sa Sumatra ay nagtatag ng pamayanan sa Sulu. Naging sentro ng kanyang pamamahala ang Buwansa. Sino ang pumalit sa kanyang pamamahala nang siya ay namatay na naging asawa ng kanyang anak?

A. Sharif Abu Bkar	C. Sharif Muhammad
B . Sharif Kabungsuwan	D. Sharif Alawi

3. Itinatag ni Abu Bkara ng mga paaralang Muslim na nagtuturo ng wikang Arabe ,kagandahang asal at mga aral ng Islam. Ano ang tawag sa mga tanging paaralan ng mga Muslim?

A. Mosque	C. Koran
B .Madrasah	D. Allah

4. Lumawak ang pamayang Muslim sa malaking bahaging Sulu dulot ng ugnayang pampulitika at pang rehiyon. Sino ang nagtatag nito?

A. Sharif ul-Hashim	C. Sharif Muhammad
B. Sharif Kabungsuwan	D. Sharif Alawi

5. Marami sa mga Pilipino na nahikayat sa relihiyong Islam na naghahangad na magtungo sa banal na pook ng mga Muslim. Ano ang tawag dito?

A. Sharif	C. Madrasah
B. Mosque	D . Mecca

Kontribusyon ng Sinaunang Kabihasan sa Pagkakabuo ng Lipunan at Pagkakakilanlan ng Pilipino

WEEK

8

Aralin

I

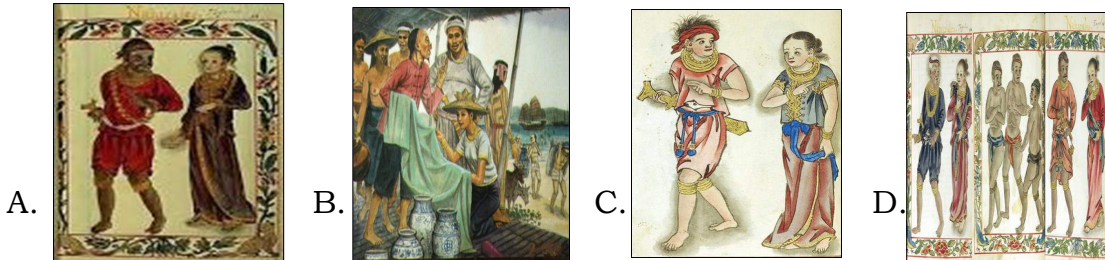
Ang aralin na ito ay ginawa at isinulat para sa iyo upang lalong maunawaan, maintindihan at masuri ang nilalaman sa Araling Panlipunan sa ikalimang baitang hinggil sa Kontribusyon ng Sinaunag Kabihasan Sa Pagkakabuo ng Lipunan at Pagkakakilanlang Pilipino. Ang aralin na ito ay tungkol sa na Kontribusyon ng Sinaunang Kabihasan Sa Pagkakabuo ng Lipunan at Pagkakakilanlang Pilipino naglalayong matatalakay at maipagmamalaki ang lipunan ng sinaunang Filipino. matatalakay ang mga uri ng lipunan sa Pilipinas; maipaliliwanag ang ugnayan ng mga tao sa iba't ibang antas, matatalakay ang papel ng batas sa kaayusan ng panlipunan, matatalakay ang kabuhayan sa sinaunang panahon, masusuri ang kabuhayan ng sinaunang Filipino at matatalakay ang kontribusyon ng kabuhayan sa pagbuo ng sinaunang kabihasan.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Ipaliwanag ang pagkakaiba ng mga sumusunod. May 5 puntos ang bawat isa.

1. Paano namuhay ang mga sinaunang Filipino noong Panahon ng Bato?
2. Saan nanirahan ang mga sinaunang Filipino noong panahon ng paleolitiko?
3. Paano namuhay ang mga Filipino sa panahon ng Metal?

D

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Suriin ang sumusunod na larawan. Ano ang masasabi mo tungkol sa larawan.

Mga Pamprosesong katanungan:

1. Ano ang iyong naging batayan sa paghinuha ng papel sa lipunan ng bawat taong nasa larawan?
2. Ano sa iyong palagay ang ipinahihiwatig ng mga larawan tungkol sa pamumuhay ng ating mga ninuno?

Pinatunayan ng ating mga ninuno ang kanilang kakayahan sa pag-angkop sa kanilang kapaligiran. Bago paman ang pagdating ng mga mananakop, may umiiral nang sistema o kaayusan sa lipunan ang mga sinaunang Filipino na gumabay sa kanilang maayos at masaganang pamumuhay. Ang pamamaraan ng pamumuhay ng mga sinaunang Filipino ay kanilang

napagbuti sa paglipas ng panahon dahil sa pagkakatuksa at sa pagpapahusay at paglikha nila ng bagay. Nakalikha sila ng mga bagong kasangkapan at mga bagong pamamaraan upang mapadali at mapagbuti ang kanilang mga gawain sa pang-araw –araw.

PAMUMUHAY AT TEKNOLOHIYA NG MGA SINAUNANG FILIPINO

Nakatuksa at nakagawa ng iba’t ibang kasangkapan ang ating mga ninuno na kanilang ginagamit upang mapadali ang kanilang pamumuhay sa araw-araw. Ang mga kasangkapang kanilang ginawa ay nagbago at napakinis sa paglipas ng panahon. Patunay ng pag-unlad ng kanilang kaalaman sa teknolohiya. Mula sa paggamit ng bato ay gumamit sila ng metal bilang pangunahing material ng kanilang mga kasangkapan. Kasabay sa pagbabago at pag-unlad ng mga kasangkapang ito ang pag-unlad din sa pamumuhay ng ating mga ninuno. Tinawag ang mga yugtong ito ng kasaysayan bilang Panahon ng Bato (na nahahati sa Panahong Paleolitiko o Lumang Bato at Panahong Neolitiko o Bagong Bato) at Panahon ng Metal.

PANAHON NG BATO:

Noong Panahon ng Bato ay natutuhan ng mga sinaunang tao ang paggamit ng mga kasangkapang bato. Dito nagsimulan ng umusbong ang mga pamayanan at sinaunang kultura ng mga Filipino tulad ng masasalaming mula sa mga natagpuang labi at kasangkapan sa mga yungib sa Palawan at Cagayan. Nahahati sa dalawa ang Panahon ng Bato: ang Panahong Paleolitiko at Panahong Neolitiko. Pinatunayan ng ating mga ninuno ang kanilang kakayahan sa pag-angkop sa kanilang kapaligiran. Bago pa man ang pagdating ng mga mananakop, may umiiral nang sistema o kaayusan sa lipunan ang mga sinaunang Filipino na gumabay sa kanilang maayos at masaganang pamumuhay. Ang pamamaraan ng pamumuhay ng mga sinaunang Filipino ay kanilang napagbuti sa paglipas ng panahon dahil sa pagkakatuksa at sa pagpapahusay at paglikha nila ng bagay. Nakalikha sila ng mga bagong kasangkapan at mga bagong pamamaraan upang mapadali at mapagbuti ang kanilang mga gawain sa pang-araw –araw. Mula naman sa mga nahukay na buto ng malalaking hayop tulad ng baboy-ramo at usa (na nabuhay may 4000-8000 taon na ang nakalipas) sa Guri Cave (Tabon Cave Complex sa Palawan), napatunayan ng mga antropologo na higit na mahusay mangaso ang mga sinaunang tao sa naturang yungib kaysa sa Taong Tabon.

Noong *Panahong Neolitiko o Panahon ng Bagong Bato* (6000-500 B.C.E.), nilisan ng mga sinaunang tao ang mga yungib at nagsimulang paunlarin ang kanilang pamumuhay ayon sa kanilang pangangailangan at hamon ng kapaligiran. Hinasa at pinakinis nila ang dating ay magaspang na mga kasangkapang bato. Nagsimula silang manirahan sa tabi ng mga dagat at ilog.

Natutuhan din nilang magsaka at mag-alaga ng hayop. Natuto pa silang gumamit ng irigasyon sa pagsasaka ng palay, taro, nipa, at iba pa. Ang pagkakaroon ng tiyak na mapagkukunan ng pagkain ng mga sinaunang tao sa pamamagitan ng pangangisda at pagsasaka ang dahilan

ng pagiging sedentaryo o permanente ng kanilang mga yaman.

Dahil sa pag-unlad ng sinaunang pamayanan ng mga Filipino, nagkaroon sila ng espesyalisasyon sa paggawa, tulad ng pagsasaka, pangngisda, at pangangaso, gayundin ng paghahabi, paggawa ng bangka, at pagpapalayok.

PANAHON NG METAL:

Nang lumaon ay natuklasan ng ating mga ninuno ang paggamit ng metal. Tinawag ang panahong ito na Panahon ng Metal. Nahati ito sa dalawa: ang Maagang Panahon ng Metal at ang Maunlad na Panahon ng Metal.

Ilang halimbawa ng mga kasangkapan noong Maagang Panahon ng Metal (800-250 B.C.E.) ay natagpuan sa Palawan, Masbate, at Bulacan tulad ng sibat, palaso, at kutsilyo. Gawa ang mga ito sa tanso at bronse. Ang tanso ay maaring namina nila sa mga kagubatan ng Pilipinas. Samantala, pinaniniwalaan ng mga antropologo na ang bronse ay buhat sa mga mangangalakal ng Timog- silangang Asya na nakipagkalakalan sa mga sinaunang Filipino. Nahukay rin ang ilang palamuti tulad ng ling-ling-o at ilang yari sa jade.

UGNAYANG PANLIPUNAN SA PILIPINAS NOONG SINAUNANG PANAHON

Kasabay ng pag-unlad ng teknolohiya ng ating mga ninuno ay ang pagyabong din ng kanilang kaalaman sa iba't ibang bagay. Marami sa kanila ay naging bihasa sa iba't ibang Gawain tulad ng pagsasaka, pangngisda, pangangaso, paghahabi, pagpapalayok, at paggawa ng Bangka. Dahil sa nabubuon ng mga bagong kaalaman at nalilindag na mga bagong kakayahan ng ating mga ninuno sa pagdaan ng panahon, nagkaroon ng pagkakaiba-iba sa mga maging gawain at tungkulin ng bawat isa. Dahil dito nagkaroon na rin ng pagkakaiba sa kanilang antas ng pamumuhay. Ang ilan ay naging mas maunlad at marangya ang pamumuhay, samantalang ang iba ay nanatili o mas mahirap ang buhay. Nagsimulang magkaroon ng organisadong pamayanan sa sinaunang Pilipinas. Nabuo sa sinaunang lipunang Filipino ang iba't ibang antas at nahati ang mga mamamayan sa mga pangkat na may iba't ibang katangian, tungkuling ginagampanan, at mga pribilehiyong tinatamasa sa pamayanan.

MGA ANTAS PANLIPUNAN NG MGA SINAUNANG FILIPINO

Bago paman dumating ang mga Espanyol sa Pilipinas, may sariling sistemang panlipunan, pampolitika, at pang-ekonomiya na ang mga Filipino – ang barangay. Ang lipunang Filipino ay nahati sa iba't ibang antas. Batay sa pagkakahating ito sa yaman, impluwensiya sa lipunan, at mga pribilehiyong tinatamasa ng mga sinaunang Filipino.

May tatlong antas o pagpapangkat ang mga sinaunang tao sa lipunang Tagalog at Bisaya:

1. ***Datu at maginoo***- ang pinakamataas na antas ng tao sa lipunang Tagalog at Bisaya. Maaring maging datu ang isang kasapi ng barangay

sa pamamagitan ng katapangan, katalinuhan, pagmamana o kayamanan. Nasusukat ang yang ng isang datu sa dami ng kaniyang alipin, dami ng kaniyang pagmamay-aring ginto at ng kaniyang pamilya. Sa sinaunang lipunang Tagalog, ginamit bilang tanda ng paggalang at pagkilala ang salitang “Gat” o “Lakan” upang tumukoy sa mga maginoo.

2. **Maharlika at Timawa**– tinawag na *bagani* ang mahuhusay na mandigigma. Marami sa mga ito ay mula sa pangkat ng mga maharlika. Tungkulin ng mga maharlika na tulungan ang datu sa pagtatanggol at pagpapanatili ng kapayapaan sa barangay. Wala silang pananagutang magbayad ng buwis sa datu.

- Mandirigmang Bisaya – kilala sa kanilang mga tato sa katawan. Naipakita sa dami ng tato sa kanilang katawan ang bilang ng mga napaslang nilang kaaway.
- Mandirigmang Tagalog- ay kilala naman ay nakilala sa suot niyang pulang putong o maliit na piraso ng tela sa kaniyang ulo.
- Timawa- ay ang malayang tao at mga taong lumaya mula sa pagkaalipin. Kabilang din sa kanila ang mga inanak o inapo ng mga datu mula sa kanilang ikalawang asawa. Maaring magmamay-ari ng lupa ang timawa. May karapatan din siya sa kita ng kaniyang ani nang hindi magbigay ng tribute sa datu.

Sa lipunang Bisaya, nagbabayad ng buwis ang mga timawa, ngunit may karapatan silang lumapit ng dating paglilingkuran. Ang mga timawang naglilingkod sa datu ay hindi nagtrabaho sa bukid at hindi rin nagbabayad ng tribute. Sa halip, ang mga timawang ito ay nagsilbing kasama ng datu sa digmaan, tagasagwan ng bangka, tagatikim ng alak ng datu, o sugo sa pakikipagkasundo sa kasal ng mga anak ng datu.

3. **Alipin o oripun**- ang alipin (sa mga Tagalog) at oripun (sa mga Bisaya) ang bumuo sa pinakamahabang antas panlipunan noong sinaunang panahon. Maaring maging alipin ang isang tao bilang kaparusahan sa krimen at kawalan ng bayad sa nagawang krimen. Naging alipin din ang mga taong nahuling pumasok sa teritoryo ng datu. Sa mga Tagalog, ang taong tumubos sa pagkakautang o krimen ng isang alipin ay maaring maging panginoon ng aliping ito. Tungkulin ng datu na gawing alipin niya ang mga batang naulila at walang kumupkop na kamag-anak. Siya ay may tungkulin sa kabuuang kahusayan at kagalingan ng mga alipin na ang mga naabandona sa digmaan at ulila. Ang isang alipin ay maaring manatiling alipin habambuhay. Ito ay kung ang alipin ay ipinagbili ng kaniyang mga magulang dahil sa kahirapan o matinding pangangailangan. Maaring ding umangat sa pagiging timawa ang isang alipin sa pamamagitan ng sumusunod na paraan.

- Nabayaran ang kaniyang pagkakautang;
- Nakompleto ang isang kautusan o kasunduan; o
- Natubos ng ginto ang kaniyang kalayaan.

MGA URI NG ALIPIN SA TAGALOG	MGA URI NG ALIPIN SA BISAYA
A. Aliping Namamahay <ul style="list-style-type: none"> • nakatira sa sariling bahay • nagbigay ng taunang tributo na katumbas ng dalawang salop ng palay, lahat ng buto ng kanilang tanim, at malaking tapayan ng quilan(alak mula sa tubo) • tumulong sa paghahanda ng mga kakailanganin sa paglalakbay ng datu. • katulong sa pagdaraos ng mga pagtitipon • maaring magkaroon ng sariling ari-arian B. Aliping Saguiguilid <ul style="list-style-type: none"> • Nanirahan sa tirahan ng datu; maaring bumukod kapag nakapag-asawa at manilbihan nang parang aliping namamatay • Nagsilbi araw at gabi sa datu • Hindi maaring magkaroon ng sariling ari-arian 	A. Ayuey <ul style="list-style-type: none"> • pinakamababang pangkat ng uriyon • nanilbihan kailanman naisin ng datu B. Tumarampuk <ul style="list-style-type: none"> • nanilbihan ng isang araw sa isang linggo sa datu • maaring magbayad ng palay kapalit ng kanyang Paninilbihan C. Tumataban <ul style="list-style-type: none"> • nanilbihan sa datu tuwing may piging o pagtitipon

KABABAIHAN SA SINAUNANG LIPUNANG FILIPINO

Mataas ang pagpapahalaga ng sinaunang lipunang Filipino sa kababaihan. Bukod sa katungkulan bilang ina at tagapangalaga sa pamilya, may mahalagang bahagi rin silang ginampanan sa lipunan.

- **Katalonan (sa mga Tagalog)-** ang nanguna sa mga panrelihiyong rituwal.
- **Babaylan (sa mga Bisaya)-** ang nanguna sa mga panrelihiyong rituwal.

Sila ang nagsisilbing tulay sa pagitan ng mga tao at ang mga diyos at diyosa at tagapamagitan upang makausap ng mga nabubuhay ang mga yumao.

Mga Karapatan na tinatamasa ng kababaihan:

- Pagmamay-ari at pagmamana ng mga ari-arian
- Pakikipagkalakalan;
- Pagiging datu kung walang magmamana sa katungkulan ito;
- Pamimili ng mapangasawa, pakikipagdiborsiyo sa asawa, at muling pag-aasawa; at
- Pagpangalan ng anak.

KALAGAYANG PAMPOLITIKA SA SINAUNANG LIPUNANG FILIPINO

Mula sa mga natatag na pamayanan ay umusbong ang pangangailangan sa kaayusan kaya't naitatag ang sistema ng pamamahala. Ang sistema ng pamamahala sa kapuluan noon ang nagpatupad ng mga batas. Ang npagsunod ng mga tao sa mga batas at ang pagpapaunlad nito ng pamahalaan ang tumiyak sa maayos at makatarungang ugnayan ng mga tao sa sinaunang lipunang Filipino. Nakaatang sa balikat ng pinuno ang tungkuling pagpapanatili ng kaayusan at kapayapaan sa pamayanan, at pati ang pangangasiwa sa kanilang kabuhayan.

Dalawang uri ng Pamahalaan na umiiral sa Sinaunang Panahon sa Pilipinas

- A. **BARANGAY-** Ang barangay ay salitang halaw sa balangay na tumutukoy sa sasakyang pandagat na ginamit noon ng mga sinaunang Filipinong naninirahan sa mga kapatagan. Ang barangay ay isang yunit pampolitika, panlipunan, at pangkabuhayan noong sinaunang panahon sa Pilipinas. Binubuo ito ng 30 hanggang 100 pamilya ang isang barangay.
- **Datu** – ang tawag sa pinuno ng barangay. Kinikilalang pinakamalakas, pinakamatapang, at pinakamayamang lalaking sa barangay. Siya at ang kanyang pamilya ay kabilang sa pinakamataas na antas ng lipunan noon. Itinuturing ang datu na ama ng barangay, kaya malaki ang sakop ng kanyang tungkulin. Nakasalalay sa kanya ang kapakanan ng buong barangay, kaya't tungkulin niyang magpatupad ng mga batas at ipagtanggol ang kanyang nasasakupan laban sa mga kaaway.

Paggawa at Pagpapatupad ng Batas- may dalawang uri ng batas na umiiral sa barangay:

1. **Ang batas na nakasulat-** ay mga pag-uutos na ginawa ng datu kasama ang lupon ng matatanda sa barangay na nagsisilbing kaniyang tagapayo. Nakapaloob din sa kasulatan na batas: diborsiyo, krime, pagmamay-ari ng mga ari-arian, at iba pa. Ang batas na nakasulat, matapos itong mapagtibay, ay ipinagbibigay-alam sa isang pagtitipon.

UMALOHOKAN o TAGAPAGBALITA- ang tagapagbigay-alam matapos itong mapagtibay. Sa Visayas ang umalohokan ay isang pinunong inihahalal ng datu sa tuwing may malaking kaguluhan na maaring ayusin. Siya ang inaasahang maglilitis hanggang sa magkasundo ang mga nagkaalitan.

2. **Ang batas na hindi nakasulat-** ay maaring ipinagbibigay alam sa sambayanan sa pamamagitan ng Umalahokan.

B. Ang Sultanato- Dala ng impluwensiya ng Islam sa katimugang Pilipinas, nabuo ang isa pang uri ng pamahalaan ng mga sinaunang Pilipino.

- **Sultanato-** ay isang sistema ng pamahalaan na batay sa katuruan ng Islam. Ang sultan ang pinakamataas na pinuno sa isang sultanato. Si *Sharif ul-Hashim* ang nagtatag ng unang sultanato sa Pilipinas at tumayong sultan. Ang nagsisilbing batayan ng lawak ng kanyang nasasakupan ay kung hanggang saan umabot ang tunog ng tambol mula sa kaniyang tirahan.

Mga naitatag ni Sharif Kabungsuwan na sultanato noong 1478:

1. Mindanao
2. Sulo

3. Cotabato
4. Lanao

May mga umiiral parin na sultanato sa Mindanao bagama't ang papel nito ay hindi na lubhang kahalintulad noong sinaunang sultanato sa Mindanao.

Mga Katangian ng Sultan:

1. May angking kayamanan
2. May mataas na bilang ng mga tagasunod
3. May mahalagang ambag kaugnay sa pagpapahalaga ng lipunang muslim

Mga Tungkulin ng Sultan:

1. Pananagutan ng sultan ang kapakanan ng kaniyang mga nasasakupan
2. Nagtatakda at nagpapatupad ng batas
3. Ang kanyang pasya ay hindi maaring mabago
4. Nagsisilbing hukom sa paglilitis sa mga paglabag sa batas at tumatayong kinatawan ng kanyang nasasakupan
5. Tagapagtanggol ng kanyang nasasakupan

Mohammad- ang huling propeta at tagapagtatag ng Islam.

Tarsila (salsila)- ang nagsasalaysay sa pinagmulan ng lahi ng mga sultan.

Ruma bichara- katulong ng sultan sa pagpapatupad ng batas.

MGA KABUHAYAN NG SINAUNANG FILIPINO

Kabuhayang Agrikultural	-Nagsimulang magsaka -Natutong gumamit ng pastubig -Natutong mag bungkal ng lupa -Natutong magkakaingin
Pagmamay-ari ng lupa	-May patakarán sa pagmamay-ari ng lupa -Ang mga lupain ay may nakalaan para sa kapakinabangan ng mga maginoo o pamilya ng datu. -May mga lupain at lugar na itinuturing na pagmamay-ari ng buong barangay -Ang lupang pagmamay-ari ng isang pamilya ay ang lupang kinatitirikan ng kanilang tahanan. -Naging kapakipakinabang din ang pagiging insular ng Pilipinas.
Mga Industriya	-Nakatuklas ng iba't ibang gawain, produkto, at paraan upang higit na mapakinabangan ang kapaligiran -Nakatuklas ng paraan at paggamit ng hilaw na material -Nabuhay ang iba't ibang industriya: pagpapalayok, pag hahabi, paggawa ng sasakyang pandagat.
Pakikipag-kalakalan	Natutunan nilang makipagpalit ng iba't ibang produkto Nakarating sa Timog-silangang Asya upang makipagpalitan ng produkto. Gumamit ng ginto at kabibe bilang salapi Nagging sentro ang barangay sa kalakalan tulad ng: palay, isda, niyog, kopra, torso, at ginto. Napalago ng sinaunang Pilipino ang pakipagkalakalan

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Isulat sa patlang kung saang paraan ng hanapbuhay may kaugnayan ang sumusunod.

1. _____ - sibat
2. _____ - ginto
3. _____ - suyod na hila-hila ng kalabaw
4. _____ - buslo
5. _____ - perlas

E

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4: Tukuyin kung saang hanay napapabilang ang mga pangungusap sa bawat bilang. Kung sa Panahon ng Neolitiko o sa Panahon ng Paleolitiko.

Panahon ng Neolitiko	Panahon ng Paleolitiko

1. Naninirahan ang mga tao sa tabi ng mga dagat at ilog.
2. Natutong magsaka at maghayupan ang mga Filipino.
3. Naging permanente o sedenaryo ang paninirahan ng mga tao.
4. Natutong gumawa ng banga at palayok ang mga sinaunang Filipino.
5. Nabuhay ang Tabon Man.
6. Nanirahan ang mga tao sa yungib.
7. Gumamit ang mga tao ng magagaspang na kasangkapang bato.
8. Nagawa ang mga talim ng sibat, gulok, kutsilyo, at iba pang sandata.
9. Nagkaroon ng espesyalisasyon sa paggawa ang mga tao.
10. Gumawa ng mga banga at palayok na ginamit bilang imbakan ng mga sobrang pagkain.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 5: Maituturing mo bang maunlad ang kabihasnan ng ating mga ninuno? Patunayan ang iyong sagot.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 6: Ihambing ang mga namumuno sa ating pamayanan noon at sa panahon natin ngayon. May pagkakatulad o may pagkakaiba? Alin ang mas pipiliin niyo, noon o ngayon?

A

- Nakipagkalakan ang mga Filipino sa mga taga- India, Indonesia, China, at sa mga Arab, Hindi naging tuwiran ang kalakalan sa pagitan ng India at Pilipinas. Batay sa mga pananaliksik, ang mga produktong mula sa India tulad ng Kristal, abaloryo, at mga kasangkapang gawa sa metal ay dinala sa Pilipinas mula sa Indonesia. Mahalagang produktong mineral sa panahong ito ang ginto. Ang kalakalang India-Indonesia at Pilipinas

ay tinatayang naganap noong bago mag-ikatlo hanggang ikalawang daantaon B.C. E. hanggang ikalimang dantaon C.E. samantala, ang Pilipinas at China ay nagsimulang makipagkalakalan sa isa't isa noong 900 hanggang 1 400 C.E. Ilan sa mga produktong Chinese ang tapayan, salamin, timbangan, at jade. Simula noong ikasiyam na daantaon naman nang makipagkalakalan ang mga Filipino sa mga Arab. Ang mga produktong Arab ay ang mga kasangkapang gawa sa tanso, tapete, at seramika. Ang pag-aaral sa mga simulain ng kabuhayan noong sinaunang panahon ay makapagbibigay ng pag-unawa sa kakayahan at mga katangiang likas sa mga Filipino. Kapansin-pansin nagging mahaba ang kasaysayan ng pakikipagkalakalan ng mga Filipino sa mga dayuhang mangangalakal. Nangangahulugan lamang na ang magandang ugnayang ito ay dahil sa mga taglay na katangian ng mga Filipino gaya ng pagiging tapat at mapag-kakatiwalaan.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 7: Ibigay ang mga hinihingi ng mga sumusunod: Isulat ang sagot sa kwaderno.

A. Katangian ng Sultan

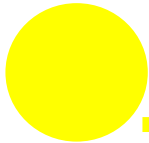
1. _____
2. _____
3. _____

B. Tungkulin ng Sultan

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

C. Mga naitatag ni Sharif Kabungsuan na sultanato

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Susi sa Pagwawasto

Week 1

Gawain sa Pagkatuto 1 1. A 2. A 3. A 4. A 5. A	Gawain sa Pagkatuto 2 1. Ugnayan 2. Kapaliigiran 3. Pisikal 4. Kabihasaan 5. Heograpiya 6. Ita 7. Kultura 8. Kontinente 9. Asya 10. Materal	Gawain sa Pagkatuto 3 1. Lokasyon 2. Rehiyon 3. Interaksyon ng tao 4. Paglalaw 5. Rehiyon 6. Interaksyon ng tao 7. Paglalaw 8. Interaksyon ng tao 9. Paglalaw 10. Interaksyon ng tao	Gawain sa Pagkatuto 4 1. B 2. A 3. D 4. J 5. C 6. H 7. F 8. G 9. J 10. F	Gawain sa Pagkatuto 8 1. Mali 2. Tama 3. Tama 4. Tama 5. Tama 6. Mali 7. Tama 8. Tama 9. Mali 10. tama
--	--	---	---	---

Week 2

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: 1. C 2. B 3. A 4. B 5. B	Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: 1. D 2. B 3. C 4. A 5. C	Gawain sa Pagkatuto Bilang 5: 1. A 2. C 3. B 4. D 5. A
--	--	--

Week 3

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: 1. Tabon man 2. Austronesyano 3. Pygmy 4. Indones 5. animismo	Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: 1. Peter Bellwood 2. Henry Otley Beyer 3. Felipe Landa Jocano	Gawain sa Pagkatuto Bilang 4: 1. Mali- Negrito 2. Tama 3. Tama 4. Tama 5. Mali—pisikal	Gawain sa Pagkatuto Bilang 9: 1. B 2. A 3. B 4. D 5. C
---	---	--	--

Week 6

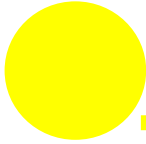
Gawain sa Pagkatuto 1 1. Baybayin 2. Bangibang 3. Kaleng 4. Kabunyan 5. Talindaw 6. Tigpasin 7. Allah 8. Fayu 9. Bahay Kubo 10. Mumbaki	Gawain sa Pagkatuto 3: 1. T 2. T 3. T 4. M 5. T	Gawain sa Pagkatuto 5: 1. Tambuli 2. Gangsa 3. Salidsid 4. dallot 5. Mumbaki
--	---	--

Week 7

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: 1. A 2. A 3. B 4. D 5. D	Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: 1. A 2. C 3. B 4. D 5. A	Gawain sa Pagkatuto Bilang 6: 1. C 2. D 3. E 4. A 5. B
--	--	--

Week 8

Gawain sa Pagkatuto 4: 1. Neolitiko 2. Neolitiko 3. Neolitiko 4. Neolitiko 5. Paleolitiko 6. Paleolitiko 7. Paleolitiko 8. Neolitiko 9. Neolitiko 10. Neolitiko	Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: 1. Paggamit ng kasangkapang bato 2. Gumait ng tinapayas na Bato 3. Nabubuhay sa pangangaso at paghahanap ng maka- kain 4. Natutunang gumamit ng metal na bagay
--	--

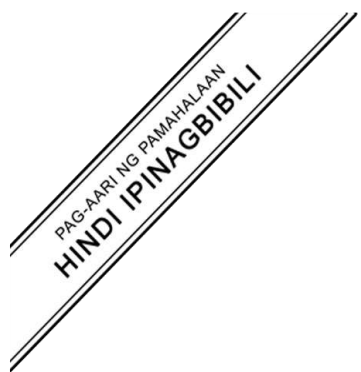
Sanggunian

Batayang Aklat:

Araling Panlipunan 4 (Kagamitang ng Mag-aaral)
Aralin 7: Ang Pilipinas bilang Isang Bansang Insular
pahina 48-52

Google Website:

emaze.com/@AZFWCOFO
<https://lrmds.deped.gov.ph/create/category/8?page=2>
<http://www.tourism.gov.ph/phil>
<https://pagpapalagongturismo.blogspot.com>
<https://wanderwisdom.com/travel-destinations>
<https://heopinasblog.wordpress.com/pangkabuhayan/>
<http://homeworks-edsci.blogspot.com>
<https://philippineculturaleducation.com.ph>
https://tl.wikipedia.org/wiki/Bundok_Pulag
[https://www.wikiwand.com/tl/Sierra_Madre_\(Pilipinas\)](https://www.wikiwand.com/tl/Sierra_Madre_(Pilipinas))
<https://philippineculturaleducation.com.ph>
<http://schoolhomeworkcoach.blogspot.com>
<https://brainly.ph/question/554206#readmore>
<https://lrmds.deped.gov.ph/create/category>
<http://www.seasite.niu.edu>
<https://www.gov.ph/ang-pilipinas>
<http://www.tourism.gov.ph/phil>
<https://pagpapalagongturismo.blogspot.com>
<https://lrmds.deped.gov.ph/create/category/8?page=2>
<http://kidlat.pagasa.dost.gov.ph>
<https://www.officialgazette.gov.ph/laginghanda>
<https://safesteps.com/main/Filipino/natural-disasters>
<https://mimirbook.com/tl/1c5159fe23c>
https://tl.wikipedia.org/wiki/Singsing_ng_Apoy_ng_Pasipiko
<https://www.phivolcs.dost.gov.ph>

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education Region 4A CALABARZON

Office Address: Gate 2 Karangalan Village, Cainta, Rizal

Landline: 02-8682-5773, local 420/421

Email Address: lrmd.calabarzon@deped.gov.ph

